

GLAS

Ob 25-letnici

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXVI, 3-5

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

agosto-septiembre 1979

Če bi natančno raziskali vzroke naših trenj, preprirov in nasprotovanj z drugimi ljudmi, bi odkrili, da gre na dnu za nestrpnost do drugačnega. Ljudje, ki so nam zoprti, ki jih „ne moremo“ ali jih „ne prenesemo“, imajo v večini primerov drugačen temperament.

Prijatelje in tovariše si izberemo iz ljudi, ki imajo enake ali podobne interese kot mi, v njih iščemo nekako nadaljevanje lastne osebnosti. Všeč nam je biti potrjen od drugega v naši težnji ali v zanimanju. Ne sprejememo drugačno od nas, ampak svoje, kajti v bližnjem odkrijemo naš lastni neuresničeni interes. Tudi v tem primeru gre le za prolongacijo lastne osebnosti.

Dobro je to, kar mi smatramo za dobro, bodisi, da imamo tako vrhino, bodisi da je nimamo, pa bi jo radi imeli. V vsakem primeru gre za našo lastnost ali naš vzor, vedno za našo stvar. Kdor je dinamičen, hvali dinamične ljudi. Zmotno bi bilo videti, saj hvali priznanje sočloveku, samostojnemu bitju, različnemu od nas, ko vendar gre le za podkrepitev lastnega stališča. Dokler dinamičen človek ni kritičen do svoje dinamičnosti in nima pravične besede do dinamičnega sočloveka, ki pač ni dinamičen, do takrat se tak dinamičen človek še ni prebil iz svojega malega lastnega sveta.

Jasno je, da kjer ni sprejetja drugačnosti in različnosti, ni mogoča nobena krščanska ljubezen, noben duh resnice, kajti ljubezen je prav odpuved vsakemu gospodovanju, vsaki kontroli, vsaki reifikaciji. Duh resnice zahteva od človeka, da pusti svoje sheme, predale, navdušenja, antipatije in se odpre stvarnosti taki, kot je, in jo sprejme in prizna tako, kot je, brez korektur. Priznati resnico pa je težko ravno, kadar je drugačna od naših shem.

dr. milan komar
pravica do drugačnosti
glas ska, IV, 9 (7. 5. 1957)

izšlo je meddobje XVII-1

PRVI ZVEZEK 17. letnika Meddobja, ki je (po predolgem molku) izšel v začetku avgusta, prinaša namesto uvodnika Franceta Papeža špansko verzificirano prozo „Si vinieras – Če bi prišel“.

Vladimir Kos, iz Tokia, poje z verzi, ki jih je naslovil „Čolni z vonji srečnih rož“, o vzdihih in hrepenenju iz prejšnjih dni, z grenkobo spoznanja o zdajnosti, ko „čolnov z vonji srečnih rož / ni več na breg nazaj...“. V pesniški prozi „Belomodro poročilo“ potoži Bogu o izgubljeni slovenski svobodi.

Prikupno se bere črtica „Borovci“, ki jo je napisal France Papež in je bila nagrajena na II. literarnem natečaju dr. Ignacija Lenčka (kar ne ob naslovu, ne pod črto, ne ob sklepu ni povedano). Zgodba usode slovenskega zdomca, ki ga je zmagovita revolucija pognala v Ameriko, kjer ga na robu pampe ob spominjanju prejšnjega in neumljivosti zdajnega počaka smrt.

Jože Cukale iz Bengalije (Indija) predstavi s pesniškim ritmom dve pesmi: „Balada iz poplavljenе Bengalije“ in „Pesem starega trubadurja“. Prva je sporočilo o tragiki bengalske bede, druga rahlo premišljanje o zdomstvu ob bežnem srečanju z domovino – po tridesetih letih. Vladimir Kos z dvanajstimi verzi „Za majsko kartoteko“ poje o tragiki zdaj že davnega maja – ki je v zdomcu-poetu živ.

Vinko Brumen nas je obogatil z zajetno razpravo „Filozofski premišljaji“. O razpravi pove pod črto: „Ti premišljaji so nastali po branju Andreja Rota spisa o 'mišljenju v zdomstvu' (Druga vrsta II/4, str. 3-41). V V opombo: dr. Brumen je o istem predmetu razpravljal tudi na letošnjem 1. kulturnem večeru, kot smo poročali v prejšnjem Glasu). Razpravo je Brumen delil v zaglavju: Spekulativno filozofiranje; Filozofski sistemi; Vpliv novejših filozofij. S premišljanji poskuša pisec pokazati na filozofiranje slovenskih filozofov-zdomcev, pa hkrati tudi na težave, ki jih pri svojem opraviilu srečujejo. Razprava je tehten donos k premišljanjem o slovenskem zdomskem mišljenju.

Ob Brumnovi razpravi daje novemu zvezku revije posebno ceno Vinko Beličič z obširnimi esejem „Jaz sem topol samujoč“, posvečen stoletnici rojstva pesnika Josipa Murna Aleksandrova. Pisanje je osijano z literarnim Beličičevim slogom. Pisec nam Murna približa v polnosti človeka in poeta, v tragiki časa, ki nam je dal Moderno. V postaje Murnovega kratkega življenja vpleta Aleksandrove verze, pa tudi cele pesmi. Ob miselno iznakaženem predstavljanju mojstrov slovenske besede – med njimi stoji Murn prav gotovo ob samem vrhu – v matični Sloveniji je Beličičeva podoba tega najčistejšega lirika slovenske Moderne zadosti svežilna sapa, ki človeka pridvigne k resničnim vrednotam našega duha, četudi nas je morda, kot zatrdi pisec za sklep, „civilizacija 20. stoletja... s svojim hrupom in naglico oglušila...“. Pritrditi velja, da nam je Josip Murn Aleksandrov danes „oaza čistega zraka in svežih barv v rastoči puščavi sveta“.

Med prevajalci Tine Debeljak po slovensko zapoje Slowackega „Odo na slovanskega papeža“ (iz leta 1848) ob izvolitvi kardinala Karola Wojtyły za prvega neitalijanskega papeža po skoraj pol tisočletju. Prepesnitvi doda kratek esej o poljskem klasiku Juljuszu Slowackem in posebej o njegovi pesnitvi o slovanskem papežu.

Karel Rakovec je prispeval pesniške prevode V. Ivanova, G. Calvantijsa, R. Lomella, Ch. Baudelaireja, Chr. H. v. Hofmannswaldeaua, Y. Bonjefoya, B. Brechta, A. Rimbauda, P. B. Shelleja, J. W. Goetheja, Michelangela, Lope de Vega in T. Corbiereja. Škoda, da se ni urednik revije odločil še za hkratni natis pesmi v izvirnem besedilu.

V kritičnih zapisih se France Papež pomudi ob pesniški zbirki Karla Mauserja „Zemlja sem in večnost“ v primerjavi z Balantičevim poezijo. Ni samo Papež ob prebiranju Mauserjevih verzov doživel, da „bolj ko prebiram Mauserjeve pesmi, bolj me spominjajo na Balantičeve vtise iz narave...“. A drži: „Mauserjeva pesniška zbirka bo pritegnila vsakega, ki išče v podobnem romantičnem zanosu tolažilo in umirjenje za duha.“

Nanaglo zapisan je poskus kritične obdelave romana tržaškega pisatelja Borisa Pahorja „Spopad s pomladjo“, ki ga je prispeval Karel Rakovec. Ne bilo bi odveč, če bi se kritik zaglobil v dokajšen opus Pahorjevega leposlovja. Pa tudi, če bi se „Spopadu s pomladjo“ približal z drugačnega zornega kota, kot mu ga odmerja kaj povprečen feljtonizem, ki ga priča ta zapis. V Zapisih bomo našli Janeza Gruma (ZDA) donesek k Mauserjevemu življenjepis „Ob petintridesetletnici kočevske izjave duhovnikov in bogoslovcev“, ki je dobra osvetlitev tega zgodovinskega izsiljevanja od strani slovenske kompartije ob tragičnem psevdo-procesu „ljudskega sodišča“ v Kočevju v jeseni 1943. V izsil-

jeno izjavo je bil potegnjjen tudi ujeti bogoslovec Karel Mauser.

Likovna priloga prinaša fotografije štirih pastelov akad. slikarja Boža Kramolca iz Kanade, iz leta 1970-72.

Zasluzno priznanje bi si zadobil urednik, če bi uspel poskrbeti za spoznanje pogostejše izhajanje revije. Denimo, zares štiri, vsaj štiri zvezke v letu, pa brez premora poldruga leta ali še več. Posebej, ker je revija čez vse pomembna in važen pričevalec kulturne živosti (rasti? upadanja?) slovenskega povojnega zdostva.

m t

para pensar

Como en las épocas anteriores, así también hoy —y quizás todavía más— los teólogos y todos los hombres de ciencia en la Iglesia están llamados a unir la fe con la ciencia y la sabiduría, para contribuir a su reciproca penetración, como leemos en la oración litúrgica en la fiesta de San Alberto, Doctor de la Iglesia. Este compromiso hoy se ha ampliado enormemente por el progreso de la ciencia humana, de sus métodos y de sus conquistas en el conocimiento del mundo y del hombre. Esto se refiere tanto a las ciencias exactas, como a las ciencias humanas, así como también a la filosofía, cuya estrecha trabazón con la teología ha sido recordada por el Concilio Vaticano II.

En este campo del conocimiento humano que continuamente se amplía y al mismo tiempo se diferencia, también la fe debe profundizarse constantemente, manifestando la dimensión del misterio revelado y tendiendo a la comprensión de la verdad, que tiene en Dios la única fuente suprema. Si es lícito —y es necesario incluso desearlo— que el enorme trabajo por desarrollar en este sentido tome en consideración un cierto pluralismo de métodos, sin embargo dicho trabajo no debe alejarse de la unidad fundamental en la enseñanza de la fe y de la moral, como fin que le es propio. Es por tanto, indispensable una estrecha colaboración de la teología con el Magisterio. ... Nadie, pues, puede hacer de la teología una especie de colección de los propios conceptos personales; sino que cada uno debe ser consciente de permanecer en estrecha unión con esta misión de enseñar la verdad, de la que es responsable la Iglesia.

de la encíclica "Redemptor Hominis", de Juan Pablo II

utrinki

vladimir kos

vsem, ne le mojim kritikom

Od vsega začetka (čeprav ne v začetku)
bi rad se priklonil vsem kritikom -
tako kot to delamo tukaj, japonsko,
s poklonom osebnim potem v zavest.
Razumete me? Pot je iskanje bogastva.

Pomlad trepeta in drevesa rodijo.
In veter odtrga s sadov slabost.
In veje ječijo na dež, ki jih boža,
jim daje čutiti smehljaj noči,
ki v njej ležijo dnevi poletij daljave.

Še enkrat: Zahvalim! Za up, ki je v vtisu,
ki z njim se morje podpiše v breg.
Oblaki pomladi so zmeraj na begu.
Le česa boje se? Da pride blisk?
Po blisku dih je svež. Le srce se nam vname.

iz slovenske kulturne akcije

POČASTITEV SREBRNEGA JUBILEJA KULTURNE AKCIJE

Na sedežu Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu smo srebrni jubilej naše ustanove počastili v soboto 13. oktobra 1979 z zahvalno mašo ob osmih zvečer, po običajni sobotni večerni maši, v Slovenski cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši. Namen cerkvenega opravila je bil zahvala Bogu za vztrajen blagoslov dejavnosti in podvigom Kulturne akcije vseh 25 let; prošnja za božjo pomoč pri ne ravno lahkem delu zdaj in v prihodnje; obenem pa tudi pobožen spomin na vse redne ustvarjalne člane, ki so se v teh letih odselili v večnost.

Člane in prijatelje je Slovenska kulturna akcija povabila še posebej k temu slavlju. Vabljeni pa so bili tudi vsi slovenski rojaki v Buenos Airesu, da se nam na slavnostni večer pridružijo.

Zunanjih proslav jubileja ne pripravljamo prepričani, da je naše prvo in najvišje poslanstvo ustvarjati s tihim delom in predstavljati sadove tega dela slovenskemu zdomstvu,

zamejstvu in slovenstvu sploh. Povezava v prostovoljni delovni ustvarjalni skupnosti z vsemi rednimi člani ustvarjalci naj dviga naše publikacije na časa in slovenskega trenutka vredno pričevalno raven; naše mislece in znanstvenike naj navdaja z zavestjo, da vsa njihova zaznanja služijo v nemajhni meri tudi Slovencem, pa da s svojo prisotnostjo in s svojimi dosežki sredi vélikega sveta priča o slovenski zmogljivosti; naši umetniki naj tudi poslej sredi umetnostnih središč pokažejo na vrednote slovenskega ustvarjalnega duha. V tem bo poslej morda ena prvih nalog Kulturne akcije — da bo pobujala in združevala.

Naj omenimo ob teh bežnih mislih ob jubileju, da bomo s hvaležno prizadevnostjo v Glasu objavili pisma z napotki, kritiko, pobudami za naše delo. Prosimo za to sodelovanje! Več in nadrobneje bomo o slavlju 13. oktobra poročali v prihodnjem Glasu.

NAROČNINA ZA GLAS SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE 1979

skupno 96 strani do konca leta za Argentino in ostali svet 10 ameriških dolarjev; plačilo v Argentini po dnevnem tečaju v argentinski valuti.

Cena za posamezen primerek revije Meddobje je 6 dolarjev.

Naročnike naših publikacij v Buenos Airesu opozarjamo, da lahko plačujejo svoje obveznosti do založbe tudi v Slovenski zadrugi SLOGA (Bmé. Mitre 97, R. Mejía).

kulturni večeri ob našem jubileju

2. kulturni večer v letošnji jubilejni sezoni ob 25-letnici Kulturne akcije sta pripravila literarni in gledališki odsek. V soboto 18. avgusta ob osmih sta počastila spomin pesnika JOSIPA MURNA ALEKSANDROVA ob 100-letnici rojstva. Večer so prireditelji nazvali MURNA SE SPOMINJAMO. Za uvod je France Papež bral svoj literarni donos k Murnovemu življenju in pesnjenju z naslovom „Pozabljeni dnevnik pesnikov“. (Zapis objavljamo v tem Glasu.) Gledališčniki so z geslom „Pomladanska slutnja“ pridružili Murnovo pesem v živi besedi in podobi z audiovizualnim prikazom nekaterih realističnih podob, ki se nanašajo na pesnikovo življenje (stara ljubljanska cukrarna, Ljubljansko polje, Barje), medtem ko so živo Murnovo pesem, recitirano na zvočni trak, bogatili barvni posnetki izbranih stvaritev svetovnih mojstrov palete našega časa; dokaj skladen okvir podobi in besedi je dodala zvočna zavesa stkana iz odlomkov simfonične glasbe Augusta Mahlerja.

Večer je bil vredna počastitev Murnove zmeraj žive prisotnosti na slovenskem Parnasu. Udeležba ni bila prevelika, pa tudi preskromna ne. Škoda le, da gledališčniki zaradi pomanjkljivih tehničnih pomočkov niso v celoti uspeli s sicer vredno zamisljivo audiovizuala. Bogate in pastozne pa so bile recitacije Murnovih pesmi, ki so jih posredovali ga. Pavči Eiletz, gđc. Janika Pezdirc in gg. Stanko Jerebič in Alojzij Rezelj.

3. kulturni večer z naslovom OD MEDELLINA DO PUEBLE je bil v soboto, 15. septembra 1979, ob osmih, spet v gornji dvorani Slovenske hiše. V okviru teološkega odseka je predaval o gornji temi njegov vodja dr. MIRKO GOGALA. Večer je vodil msgr. Anton Orehar, član odseka. Predavatelj je pred izbranim, številnim občinstvom (do zdaj najbolj obiskani letošnji večer) spregovoril v uvodu o važnosti konference latinskoameriških škofov v Puebla de los Angeles, v Mehiki, in opozoril na tesno povezavo tega škofovskega shoda s celotnim življenjem sodobne Cerkve, posebej še s I. takšno konferenco pred desetimi leti v Me-

dellinu, v Kolumbiji. Pri tej je bil prisoten še Pavel VI, medtem ko je pri letošnji v Mehiki z izredno pomembnim govorom sodeloval Janez Pavel II.

V prvem delu se je dr. Gogala pomudil pri I. konferenci v Medellinu, kar je vokviril v naslov „Medellín in njegov čas“. Najprej z besedo o konferenci, ko je razlagal, kako je Medellín harmonično nadaljevanje nauka in življenja Cerkve, kako pa je hkrati ta slovita škofovska konferenca dosegla tudi pravičen revolucionaren prelom; kajti kolumbijski škofovski shod je docela prelomil s tradicijo Cerkve in storil, po predavateljevo, „kvalitativen skok“. Brž po konferenci se je začel, posebej v Ameriki, vdor sekularizma, zlasti marksizma v teologijo, kot bi označili prvo dobo takoj po škofovskem zboru. Druga doba pa se izkazuje že z znatno reakcijo na takšen revoliucijski vdor v krščansko mišljenje; odpor se kaže posebej v vedno močnejšem podvigu iskrene ljudske vernosti. V tem znamenju so latinskoameriški škofje pripravili nedavno konferenco v Mehiki, v Puebla. Predavatelj je orisal priprave na konferenco, posebej težave, ki jih je bilo treba premagati zaradi razdeljenosti duhov in mišljenja in tudi gledanja na versko in človečansko problematiko v latinski Ameriki. Govoril je o poteku konference in se posebej ustavil ob uvodnem govoru Janeza Pavla II. Za sklep pa je orisal pomembni končni dokument konference, znan kot „Sedanjost in prihodnost evangelizacije v latinski Ameriki“. Ob analizi je predavatelj poudaril, kako je evangelizacija tista zlata nit, ki veže vseh pet delov tega izredno sodobnega sporočila ameriških škofov, medtem ko je občestvo-soudeležba pri evangelizaciji osrednje vprašanje, ki ga dokument skuša reševati.

Pogovor po predavanju je pokazal močno zanimanje obiskovalcev naših kulturnih večerov za niz vprašanj, ki jih je predavatelj z njemu lastno miselno ostrino in prikupno prodornostjo obravnaval. Želimo le, da bi dr. Gogalov vreden prispevek k podobi življenja sodobne Cerkve v latinski Ameriki skoraj brali v Meddobju tudi rojaki zunaj Argentine.

misli ob jubileju slovenske kulturne akcije

Če se človek zazre v dosedanje delo SKA, se mu ponudijo nekatere pozitivne in nekatere negativne ugotovitve.

Glede na to, da ne živimo v Argentini, bo naša ocena nujno necelovita, ker se bo naslanjala skoraj izključno na publicistično delovanje SKA.

Med pozitivne ugotovitve štejemo dejstva:

1 da je SKA kljub svojemu emigrantskemu položaju v prvem povojnem petindvajsetletju praktično predstavljala protiutež v marsičem okrnjene in nesproščene slovenske kulture v domovini;

2 da je z nekaterimi svojimi publikacijami – naj omenimo predvsem Balantiča in Dolenca, na prevodni ravni pa Debeljakovega Danteja – afirmirala svojo prisotnost na samem kvalitetnem vrhu slovenske kulture;

3 da je z izrednim idealizmom, ki je omogočil delo, na katerega so z zavidanjem gledale druge emigrantske skupnosti, SKA ovrгла očitek narodne odtujitve, ki ni nehal prihajati od zmagovalcev v stalinistični revoluciji na Slovenskem.

Med negativnimi ugotovitvami naj navedemo:

1 da se sociološko zaledje SKA neustavljivo krči s staranjem in odmiranjem prve emigrantske generacije, ki je edina še v polnosti dovzetna za slovenski jezik in kulturo;

2 da se z odmiranjem emigrantskega inteligenčnega kadra, formiranega v domovini, prav tako krči tudi duhovno-kreativno zaledje SKA;

3 da SKA ni mogla ali znala vzgojiti mlajše kulturne ekipe, ki bi nadaljevala njeno delo, zaradi česar je njen obstoj videti vezan skoraj izključno na že redke preživele kulturnike starejše generacije in torej perspektivno omejen kvečjemu na kakšno desetletje;

4 da je bila kulturna zasnova SKA, vsaj kolikor se je odražala v njeni publicistiki, večkrat preveč literarno-domačijska, medtem ko bi moral biti njen poudarek na ideološko-zgodovinskem pričevanju o revolucijskem in porevolucijskem času.

Izhajajoč iz predpostavke, da je ohranitev in poživitev SKA ne samo velika narodna, ampak tudi krščanska zadolžitev slovenskega zdomstva, bi dali naslednje predloge:

1 da SKA nanovo evidentira vse še razpoložljive, zlasti mlajše kulturniške moči v slovenskem zdomstvu;

2 da SKA natančno programira glavne smernice svojega delovanja v prihodnjem desetletju s poudarkom na aktualnosti in kvaliteti;

3 da SKA pritegne v svoj delokrog in še posebej v revijo MEDDOBJE skupino mlajših kulturnikov, ki so nastopili v publikaciji DRUGA VRSTA;

4 da vzpostavi stik s kulturnimi žarišči drugih zdomskih narodnih skupnosti – v prvi vrsti slovenskih – za plodno kulturno pretakanje;

5 da SKA nanovo pretrese uredniške kriterije revije MEDDOBJE, ki je v zadnjih letih zašla v slučajnostno nametanost, brez ostrejšega kvalitetnega kriterija;

6 da SKA posebej prisluhne tistemu kulturnemu snovanju v domovini, ki je odrinjeno, zamolčano ali administrativno zatrto, ter o tem obvešča slovensko javnost; s tem bi nudila morda edino razpoložljivo gradivo bodočemu zgodovinarju;

7 da se SKA skuša finančno utrditi s široko podporno akcijo v zdomstvu in zamejstvu. V Glasu št. 2, 1979, smo brali, da je SKA storila prve korake k prijateljem za pomoč.

Skupina neargentinskih prijateljev SKA

ob 25-letnici so slovenski kulturni akciji

poklonili svoj jubilejni dar

loboda marjan, argentina, 100.000 pesov
coop. de crédito sloga, 100.000 pesov
društvo slovenska vas, 100.000 pesov
duh. franc sodja cm, slov. vas, 70 dolarjev
arh. marjan eiletz, argent., 100.000 pesov
duh. ladislav lenček cm, slov. vas, 200 dol.
bajda srl., argent., 100.000 pesov
herman zupan st., argent., 100.000 pesov
herman zupan ml., argent., 100.000 pesov
duh. janez hafner, avstrija, 70 dolarjev

est. met. eslovenos srl., 200.000 pesov
duh. n. n., chile, 70 dolarjev
lojze rezelj, argentina, 100.000 pesov
editorial baraga, slov. vas, 300.000 pesov
n. n., slovenska vas, 500.000 pesov
jan lovro, slovenska vas, 100.000 pesov
bivegro - bidovec-grohar, arg., 100.000 p.
markež franci, argentina, 100.000 pesov
duh. vinko zaletel, koroška, 70 dolarjev
duh. tone dejak, francija, 243.90 dol.
viktor artač, argent., 100.000 pesov

france papež

pozabljeni dnevnik pesnikov

Ob 100-letnici rojstva Josipa Murna-Aleksandrova

Potres, ki ga je doživela Ljubljana 14. in 15. aprila 1895, je bil zame usoden. S Polonico sva morala oditi iz dosedanjega stanovanja. Naselila sva se v drugem nadstropju stare čistilnice sladkorja – cukrarne – ob Ljubljanci, na Ambroževem trgu. Tu zdaj še z večjo vneto iščem naravo, zahajam v polje, besedujem s proletarskimi sostanovavci, se predajam poeziji, ki me je osvojila že v prvih gimnazijskih letih in že prej. Neka otožnost se prikrađe v moje srce sredi teh zidov. Spominjam se svetlih otroških let na Poljanski cesti. Nato v bližnjem Marijanišču. Od tu se vsak dan poln pričakovanja vržem v življenje, a se spet dan za dnem potrt vračam v sivino. Kako brezupno bi bilo moje življenje, ko bi ne imel prijateljev. Vse moje stiske osvetlujejo tudi poezija, – pa ljubljanska okolica, zelena poljana, cvetoči kostanji, pomlad, ki v srce sije... O, imeti dom in svoje, čutiti toplino doma! Kaj bi dal za to. Mene preganja brezdomstvo in mi izpodjeda moralno in telesno moč. Ko bi vedel, moji brezskrbni znanci, ki imajo starše in dom, kakšno je njihovo bogastvo! Vse okrog mene pa molči; moja pot gre tiho proti horizontu in le hrepenenje gre z menoj. Hrepenenje, sanje in – poezija. O, nisem tako brezupno sam. Moje brezdomstvo je polno druge vere, tolažim se s pesmijo č in s pesmijo pride ljubezen. Gospa Tavčarjeva, moja velika zaveznica in prijateljica, me je seznanila z Almo Souvanovo, ponosnohladno hčerko ljubljanskega veletrgovca. Ali pri njej ne najdem prave domačnosti in miru. O, biti med svojimi, čutiti toplino doma! Kaj vse bi mi razodel oče! Uvajal bi me v polje, k preprostim in resničnejšim ljudem, razgrinjal bi mi preteklost, šla bi skupaj v krčmo... Materina roka in ljubezen – kako te v trenutkih pogrešam!

Šolsko leto 95/96.

Moja luč so, kot sem že zapisal, moji prijatelji, s katerimi sem se seznanil lani v skrivnem dijaškem literarnem društvu Zadruga, katerega geslo je bilo Bog in narod. Pravim „bilo“, kajti po potresu se je žal razbilo in razšlo. Osebnost in slovenska zavest sta bila tu nad političnimi prepiri. V prijateljskem krogu smo dosti govorili o slogi vseh Slovanov, nadahneni se pripravljali na boj za pravice in ugled naroda. Tistih ur mi ne bode nikoli žal. Seznalil sem se s Cankarjem in Župančičem, s Kettejem se pozna že od prej. V Zadruzi smo se navdušili za slovensko in slovansko pesem. Ruski poet kmečkega življenja Koljčov mi je postal posebno drag; občudujem tudi Mickiewicza. Učim se ruskega jezika. Župančiču je prijetno, ko ga nagovarjam z batjuško. A pri vsem tem nemalo trpi moje šolsko delo. Po tej strani mi manjka vzdržnosti in discipline. Vendar – kakšna uteha, ko ležimo na trati za sivim zidom cukrarne, napol razgaljeni v toplem večeru in modrujemo in naša srca so mlada in kipeča. V Zadruzi sem se zavedel tudi svoje izjemnosti – v bedi, ponosu in pesniškem občutju...

Avgust 95.

Napisal sem pismo Otonu o dveh izletih, ki sem jih napravil v teh počitnicah – enega čez Črnivec na Štajersko, kjer sem se le malo časa mudil; drugega pa na Krvavec. A tu nisem imel posebne sreče. Vreme se je zmigljalo, tako, da nismo imeli nikakšnega razgleda – bilo nas je devet dijakov, kaplan in nadučitelj. Dijaki smo šli nabirat planinke. Lezel sem po strmih skalovju za krasno cvetlico, a zaslužil sem jo krvavo: pot se je vedno bolj izoževala in kamenje, na katero sem stopal, lomilo se mi je pod stopinjami. Naposled sem se mogel že komaj obrniti in krvav pot poteč sem prišel slednjič nazaj k svojim tovarišem.

Te počitnice bi šel rad tudi v Bohinj, a to moram odložiti za v prihodnje, ker mi čas grozno primanjkuje. Kaj vse bi rad storil, pa mi ni mogoče!

Ljudstvo, kakor kraj, v katerem bivam, oboje je vzorno. Tako lepih dolin, kakor je ta, v kateri je Zalog na Gorenjskem, je malo. Ako grem na travnike, odpre se mi slikovit prizor. Vidim, kako se zvrsté Triglav, črna prst, Grintovec, Krvavec. Posebno lepo je to gledati ob sončnem zahodu. Iščem triglavske rože, oko mi počiva na cvetju modrikastega svišča, travnolistne vrčice.

April 97. Pomlad.

S kakšno silo se prebujajo življenjske narave! Čutim notranji pretres vseh izvirov rasti. Tudi v meni se je vzganilo novo in skrivnostno spoznanje lepote. Cankar mi je odprl nov svet – seznanil me je s francoskim simbolizmom. Kupil si je knjigo flamskega pesnika in dramatika Mauricea Maeterlinka „Zaklad ubogih“, jo posodil Ketteju, Župančiču in tudi meni. To ti je poezija – skrivnostna, etéična, od lepote opijanena. Finočustveno, vizionarno odkrivanje metafizične stvarnosti in trenutkov tajnega življenja duše.

Cankar govori o prebujanju *individualne* duše, ki je del vesoljne duše. Prebira tiri Mallarméja, Verlaina, Baudelaira, Altenberga in druge moderniste. Simbolizem se zateka v notranjost, posvečuje subjektivizem: dekadenci in senzualistični, spiritualni in simbolni.

December 97.

Po neki predstavi Traviate sem bil ves prevzet, hitel sem po temnih cestah Ljubljane domov, hlastno napisal pesem *Noči*, posvečeno Almi. Dih tajne ljubezni čutim v globini duše, a slutim, da sem za Almo le ubog bohem.

Nekoliko osramočen zapišem bežen spomin iz junija, po četrti šoli. Bilo je na Kodeljevem, popoldne, vroč dan. Pri kopanju v Ljubljani me je tako nerodno obšla voda, da mi je zmanjkalo zraka in gotovo bi utonil, da me niso rešili sošolci, med njimi posebno mi dragi Flore – Cvetko Golar. Rešitev smo potem proslavili v krčmi na Fužinah.

Marec 98.

Prejel sem pismo Otona Župančiča, poslano mi 8. marca. V njem piše prijatelj o svoji poeziji in mi obenem pošilja v pogled pesmi iz cikla *Zimski žarki*. Tudi on se umika pred trdo stvarnostjo v svet poezije, kakor jaz, a Župančič je druga narava – v njem je širina in svetloba. Ne le ozek utrip trenutka, ampak širina časa. Njegov duh plava v višinah luči, pijan od opoja ljubezni. Njegova poezija je – kot pravi sam – vrt sanj, poln cvetočih in kipečih nad. Da, moderna doba je prinesla novo občutje v besedo. Mladost v slovensko poezijo. V nas se je pojavilo silno stremljenje za novimi cilji; iz narodne pesmi gremo na lastno pot nove, pomlajene poetične besede. Župančič se je takoj oprijel moderne oblike, Kette se še več ali manj drži po starem, a jaz sem povzel nekako srednjo novo pot. Razvitek moderne dobe je v meni posebljen v prebliku lirske ideje. Moja pesem je hčerka trenutka – notranja izpoved osebnih čustev in razpoloženj na podlagi zunanje doživljaja, impresije.

Jaz sem čuden človek. V trenutku prislunem svojemu srčnemu utripu, melodiji, ki jo slišim –, barvi, ki jo vidim. Mimoběžno se mi odpre doživetje. In tega ni v nobenem literarnem učbeniku. To je moje pojmovanje pesniške umetnosti – moje in... moderno.

Tudi Cankarju sem napisal nekaj podobnega: da sem čuden človek in se mi vnanje življenje zdi nekaj, kar je daleč. Tudi z ljudmi nimam ničesar skupnega in so mi tuji in jaz sem tuj njim. Morebiti je ta odtujenost odmev temnih in težavnih razmer, v katerih sem rasel. Ah, da ni v meni več volje, več moči! Imam prijatelje – sošolce, tovariše v literaturi; gospa Franja Tavčarjeva je moja velika dobrotnica; vendar je moja razklana duševnost vržena na milost in nemilost v prostor slovenskega malomeščanstva. Samo moje pesmi se, dejal bi, ujemajo z menoj, čeprav tudi tega pesniškega svetla jaz sam dostikrat ne razumem. En sam velik in globok vzdih je.

Junij 98.

Poslavljam se od gimnazije. Kljub vsemu – srečna leta so bila to. Krona jih poezija in ljubezen. O počitnicah sem že od prvih let hodil v Zalog pri Cerkljah k Poloničnim sorodnikom Udamičevim. Tam se je moja duša odprla naravi in se prenovila pri ljudeh. Tako mi je bilo tudi lani na Vipavskem. Ob naravi je rasla moja poezija. V teh zadnjih dneh smo pod vodstvom Ivana Prijatelja zasnovali almanah *Na razstanku*. Natisnil in založil ga bo Andrej Gabršček v Gorici. Tu bom sodeloval z več pesmimi, pod naslovom „Mlade pesmi“. Navdušen sem, posebno ker bom objavil pesmi, posvečene nji. V osmi šoli je zagorela v meni ljubezen do Alme Souvanove. Kolikokrat sem jo hodil čakati pred gledališče in jo presrečen spremljal po cestah domov. Z Almo me je seznanila gospa Tavčarjeva, na katere domu na Bregu se shaja izbrano meščansko ženstvo. O, gimnazijska leta! A v osmi šoli se je oglasila tudi... bolezen, upam, da se bom pozdravil.

V začetku februarja 99.

Lansko jesen sem odšel na Dunaj študirat na eksportno akademijo. Študij mi je omogočila gospa Franja; prejemal sem podpora Ljubljanske trgovske zbornice. Vpisal sem se tudi na jus in še druge vrste študija so me vlekle, a se nisem mogel ničesar resno oprijeti. V meni ni moči za to. Prav danes sem zvedel, da so mi v Ljubljani odtegnili podporo in me postavili na cesto. Kaj bom začel zdaj? In kaj bo z mojim zdravjem, ki že dolgo ni več trdno? Na vse to, ko da bi ne bilo dovolj, je prišlo še sporočilo, da me je izvoljenka zavrnila. Seveda, kaj bi z bednim poetom! Loteva se me obup. Padam v najnižje globeli življenja. To sem zaupal v pismu svoji podpornici Franji – ona me razume. Popolnoma sem premagan; sklenil sem, da se takoj vrnem domov. Začeti drugo življenje, posvetiti se poeziji...

19. marec 99. V Ljubljani.

Danes je prišel k meni prijatelj Dragotin Kette, bolan že od januarja. Jetika. Moj Bog, kako ga je vojaščina zdelala! Sprejel sem ga z odprtimi rokami. Tu bo lahko ležal in čakal, da ozdravi. Študiral bo, kot mi je pisal že februarja, zgodovino ali prirodoslovne vede. Moj dom – mračna, zabojasta soba v cukrarni – bo zdaj dom dveh, ki ju je usoda po volji poezije združila morda za vedno.

Fant, za katerega ni bilo smrti in vidi življenje in ljubezen krog in krog. Sama odkritost in prijateljska ljubezen ga je. Kakšno čustvo je v njegovi besedi!

O kresu 99.

Ne vzdržim doma. Takoj potem, ko je prišel k meni Kette, sem se odpravil v Zalog, da bi zaživel v naravi in začutil zdravje ljudi. Pomagam pri delu, navidez brezskrbno fantujem in pišem pesmi – da bi pozabil trpka doživetja v mestu. Šel sem na Bled, kjer sem se seznanil in pobratil s tamkajšnjo domačinko, učiteljico Franico Vovkovo – Vido Jerajevo. Prijetno dekle, bujno v svojem mladostnem zdravju.

Marec 1900.

Dobil mesto stenografa pri advokatu dr. Šušteršiču. Delo za vsakdanji kruh. Kakšna bo moja bodočnost? Bom le kanlist in pisar? Pišem od osmih do treh. Prebiram in urejam zaprašene akte. Bogle, koliko časa bom vzdržal, ne vem. Zdravje, to je...

Junij 1900.

Štiri leta so pretekla, odkar sem poslal prve pesmi v Angeljčka, naslednje leto v Vrtec, Ljubljanski Zvon in dijaško Zoro. Kako sem bil vesel – sedemnajstletni sedmošolec – ko sem jih videl natisnjene! A kako se je potem vse spremenilo. Hotel sem, da bi moja poezija postala sveža poljska roža v vrtu slovenske literature. Pripravil sem večino svojih pesmi za knjižno zbirko in jih ponudil založniku Bambergu. Zgodilo pa se je, kar sem na tistem pričakoval: ocenjevalec Funtek – suh pedant – jih je odklonil zaradi metričnih nepravilnosti. Nima posluha za sproščeno obliko moderne poezije. Prekleti formalizem, vir vse nesvobode!

Poletje 1900.

Sredi julija sem odšel v Podrago na Vipavskem, kamor me je povabil poslanec Božič. Vroči dnevi, a mi ugajajo – občutek imam, da sem lahkak in presvetljen od neke skrivnostne luči, ki se lahko dviga in pada v meni. Zdaj hodim v naravo, zjutraj grem na polje, v les; trenutki so blaženi, v meni se dviga hrepenenje, rastem z rastjo narave in zorim z zorenjem. Vasujem z dekleti, sanjam o sreči, ki je zame ne bo... Potem se umaknem k starim in modrum. Poslušam njihove besede, zapisujem ljudsko pesem. Medtem pa si nabiram zdravja, ki ga tako potrebujem.

Po prijateljski hiši Žgurjevih v Podragi, kjer se po domače reče pri Aleksandrovih, sem prevzel psevdonim, s katerim sem podpisoval svoje pesmi, natisnjene v Ljubljanskem Zvonu.

Prebiram Aškerca – velika poezija, vredna novega časa, trdnó življenjska in realistična. Vendar pa mi mladi obsojamo tega avtokrata, ki svoje pesništvo zamenjuje z vlogo reformatorja in učitelja. On res pozna svetovne miselne in družbene prilike, bolje pozna umetnostne tokove v svetu, kot Ivan ali Oton, a moderne poezije ne prizna in ne sprejme. Razžira ga plamen ambicije, želja po uveljavljanju. Ne čuti globljega trenutka lepote, njeno notranje bistvo ga ne prevzame. Naš prepričanje z Aškercem izvira iz njegovega postopanja s Kettejem. Cankar, župančič in Regali so nastopili proti njemu, ker ima to grdo navado, da po svoje krajša in spreminja poslane mu literarne proizvode.

Konec februarja 1901.

Skoraj vsak dan pride k meni Oton. Govori, kako bova delala skupaj. In šla na kmete – jaz mislim: po zdravje... Zdaj sem že nekaj dni v postelji, vročica me hudo zdeluje. V službo ne hodim.

Včeraj je Oton navajal misli iz Verlaineove poetike o svobodnem verzu, ki mora slediti samo emocijam in poletu pesnikove misli. Vsak pesnik si naj ustvari svoj ritem po čustveni razgibanosti in svojskosti podob. Ne da bi vedel dosti o teh stvareh in teorijah, sem jaz razvijal svoje verze že dolgo časa prav tako – svobodno, čustveno osebno, trenutno prizadeto. – Jaz hodim svoja pota.

Še danes se čuti svezina mladostnega gibanja, ki je pred dvajsetimi in več leti pometlo z Bleiweisovim konservativnim patriarhalizmom. Nov, svež duh veje v slovenskem in slovanskem svetu. Iz tega duha raste tudi moja pesem. In Otonova in Ivanova. Naprednost misli, eleganca čustev, svoboda oblike. To je nova, realistična duhovna poezija. Kako potisočeno lepo in resnično! Novo klasje – kako mi je ljubo! Kako bi rad dočakal jesen...

Maj 1901.

Trdi socialni stvarnosti se umikam v svet poezije. Iz tesne in mračne sobe v drugem nadstropju cukrarne sanjam o lepoti in hrepenim po zdravju. Že več mesecev ne morem iz postelje. S toliko večjo ljubeznijo se oklepam poezije in včasih – molim... Zavedam se, da sem bolan in vendar upam v ozdravljenje. Verujem v življenje. Jaz bi moral biti kmet in čisto nič drugega. Ivanu Prijatelju bom poslal pesmi, da jih – če bo kdaj mogoče – objavi. Samo še to... Poln sem temnih slutenj. Veter je vrgel na tla smrekovo vejico, pripeto na steni...

janez pavel II, je govoril na poljskem

TUDI danes moram iti po stopinjah vsega tistega, kar je Kristus v celotni zgodovini pomenil sinovom te zemlje. In to ne samo tistim, ki so verovali vanj in izpovedovali vero Cerkve, temveč tudi onim, ki so bili dozdnevno daleč od njega... Brez Kristusa ni mogoče razumeti zgodovine poljskega naroda, brez Kristusa ni mogoče razumeti bistva tega naroda z njegovo čudovito, hkrati pa tako strašno preteklostjo. Ni mogoče razumeti Varšave, ki se je leta 1944 odločila za neenak boj z okupatorjem in so jo zavezniki zapustili... Skupaj s tisoči, ki so bili pokopani pod ruševinami, je bil pokopan tudi Kristus.

POLJSKA kultura je od vsega začetka krščanska, v najglobljem pomenu naklonjena človeku. Prosim vas, ostanite zvesti tej dediščini! Storitite to, ker je prav to temelj vaše vzgoje! Za vaše dobro gre! Ohranajte in pomnožite to dediščino ter jo predajte naslednjim rodovom! Pridi, Sveti Duh, luč nove poljske zvesti, pridi, utrdi v njih to ljubezen, ki je ustvarila prvo poljsko pesem Bogorodica! Utrdi oznanilo vere, zlij dostojanstvo človeka na našo zemljo!

ROTIM vas, ne dajte se nikdar premagati zlu! Program poljskih družin naj bo molitev! Družina je prva in osnovna človeška skupnost. Kolikor ljubezni je v njej, kolikor resničnega življenja, toliko bo družba, narod, država zdrava. Od tega je v veliki meri odvisno tudi novo tisočletje poljskega rodu.

VSako nedeljo opoldne se po molitvi angelovega češčenja na Trgu sv. Petra v Rimu združujem z vsemi vami, ki trpite na tej poljski zemlji po domovih, bolnicah, sanatorijih, kjerkoli že. Naj bo vaš križ, ki je delež vsakogar od nas, zveličaven! Prosim za vas, za duhovno moč v trpljenju, da nam ne zmanjka poguma, da najdete pravi smisel trpljenja, saj le z molitvijo in žrtvijo lahko prinašate tolažbo drugim.

nazgledi

NAJ se najprej po japonsko priklonim, da izrazim, kot to tukaj delamo, tople čestitke za Veliko noč. Naš največji praznik je, od katerega se nikdar preveč ne oddaljimo v teku leta in h kateremu se celo leto vračamo; naša vera je vera v Vstalega od mrtvih in zato je živa celo leto.

Moje čestitke so tople brez ozira na to, da je letos april skoraj tako mrzel kot konec februarja na tokijski ravnini; včasih imamo redke presledke skoraj majske toplega vremena, nakar se hlad povrne močnejši, vsaj tako ga občutimo. Statistično je aprilsko vreme v Tokiu tako toplo kot poznooktobrsko, kar me spominja na knjigo, ki jo je napisal Darrell Huff z naslovom »Kako lažemo s statistikami« (Ho to Lie with Statistics: W. W. Norton, New York 1954) in jo posvetil svoji ženi...

Po uvodu, v katerem pa sem pozabil omeniti, da kljub mrazu Tokio žari in diši med češnjami v cvetu, sledi neke vrste poizvedovanje.

Gre namreč za Marijino sliko, ki jo je bil ustvaril akad. slikar, nedavno umrli Janez Mežan, in sicer za nedeljsko bogoslužje v italijanskem koncentracijskem taborišču Gonars. Ali ve kdo povedati, kam je bila izginila? Jaz

SVOJO prvo okrožnico sem začel z besedama „Odrešenik človeka“, da bi se zavzemal za človekove pravice, da bi vsemu človeštvu, vsem oblastnikom povedal: „Prvi je človek!“ Vsak sistem, vsak svetovni nazor mora s tem računati. Med temeljne človekove pravice spada tudi svoboda vere.

IZSELJENCI, ne pozabite svoje domovine, družine, Cerkve! Morali ste po svetu, vendar ne pozabite: povsod nosite s seboj veliko duhovno dediščino! Skrbite, da ne boste duhovno obubožali, ko ste se gmotno oskrbeli!

iz mesečnika Naša luč, 7, 1979

trigrami, ko češnje cveto v tokiu

sem sicer bil jetnik v Gonarsu s številko okrog 3200, a Mežanove Madone se več ne spominjam. Me pa zanjo vprašujejo nekdanji sojetniki in govori se tudi, da je bil sliko odnesel nek sicilijanski zdravnik. Sicilijanci imajo v svojih žilah tudi nekaj krvi arabskih trgovcev in normanskih politikov... takšna kombinacija obeta točno 1% verjetnosti, da sliko še hranijo on oziroma njegovi več kot 30 let po razsulu taborišča; vendar lepo prosim vsakogar, ki bi morda kaj vedel o Mežanovi Madoni, da mi to sporoči, da vzpostavim stik, ki si ga na neki celini tako zelo želijo, tudi če bi morali za to kaj plačati (seveda ne meni, ki sem le posredovalec).

Kolikokrat sodimo stvari po zunanem videzu –

vsaj jaz sem tako ravnal, ko me je Azijski profesor na eni izmed tokijskih univerz, ljubeznivo povabil na obisk. Zdel se mi je, da je čisto blizu sreče, ko mi je predstavil svojo ženo, nekdanjo filmsko igralko, in svoje ljubke otroke. Orientalno mehko razsvetljena soba je vzbujala vtis popolnega zadovoljstva; tako mi je bilo nekoliko težko, oditi spet nazaj v svet ozkotirnih železnic in zmeraj hitečih vlakov. Čez nekaj mesecev je moral profesor na službeno potovanje, žena mu je

zbežala k nekemu zahodnjaku (ne vem več, ali Evropejec ali Amerikanec), v katerega se je baje smrtno zaljubila, otroke so prevzeli moževi sorodniki. Oni dan sem ga videl v pogovoru z neko ženo, po videzu sodeč skoraj dekletom – profesorjev obraz je bil spet po dolgem času svetel, skoraj nasmejan. Dvomim, da sta govorila o profesorjevih žuželkah, dasi so na nasipu za njima cvetele češnje. Morda se pa tokrat spet motim. Ne glede na žuželke, ki jih cvetje vabi po zakonu narave; glede dekleta.

Čas je, da opišem enega izmed tokijskih kanalov, ob čigar asfaltnih robovih žarijo češnje v cvetu.

Tolikokrat namreč omenjam japonske češnje v cvetu, in na tihem predpostavljam, da si ljudje drugih dežel zlahka predstavljajo to spremembo japonske pokrajine. Gre namreč za resnično spremembo: do razcveta prevladujejo sivozelene, sivozrjavne in sivosinje barve; v češnji v cvetu pa se ujame sončna luč tako, da se v belem in belorožnatem odsevu razlije na vse stvari okoli. Da se vrnem k zgoraj omenjenemu kanalu: pod cvetočo češnjo odnosno pod celo vrsto češenj, se tudi njegova črna površina, ki usmiljeno zakriva umazane podrobnosti, spremeni v prikupen kontrast in cela dolga črta postane podoba uboge vsakdanjosti, ki ji je dano praznovanje. Od časa do časa se veter dotakne vej in cvetovi takorekoč snežijo v kanal in na robove, kjer se sveže zelena trava na novo razsvetli. Včasih je vrsta češenj bolj rožnate barve, tako da obkanalska pot v daljavo med sivimi zidovi spominja na tiho veselje v kristalni čaši rdečega vina. A zidovi, kanal, ograje, perilo na oknu, otroci in stari ljudje – čez dan so bolj vidni v predelih izven uradov in prodajaln – in ptički in psi in mačke (navadno daleč narazen): vse to zadobi lesk delcev v celoti lepote šele, ko je nebo čisto modro in ko je na njegovem žlahtnem platnu mogoče gledati češnje v cvetu in sicer od spodaj navzgor. V takšnem trenutku cvetovi zažarijo nekako tako, kot barvna okna kakšne cerkvice. Mimogrede: omrežje tokijskih kanalov znaša 6282 km ... morda pa dolžina kanalov že dosega deset tisoč km, ker zadnja tri leta na vseh koncih in krajih kopljejo nove jarke.

„Čas je,“ sem vzkliknil na začetku odstavka; zdaj ko ga končujem, ker mi šele zdaj to posli omogočajo, češenj v cvetu ni več; vihar 8. aprila jih je prisilil v zelenino.

(Iz pisma:) Na poštno ležeči naslov.

(Lepo Vas prosim.)

Lepo Vas prosim, da mi oprostite, da zmeraj, kakor pravimo, prepevam in prosim zlivanja v trpežni svinec – ne smete misliti, da to zahtevam.

Preveč hitim, sem čul nekoč očitke; in ta, da me le komaj kdo dojema. Začel stvari sem vsakomur koristne: začel sem hirati, ker molk izžema.

Potem je trkal veter v okence: „Ozri se v svet – kako je siv brez pesmi! Zapoj in daj nam svoje ustnice.“

Čeprav me blagovólite zavreči, želim Vam zmeraj lepše pesmice. OstaJam vdani kos na bukve veji.

VSAKA prava kritika je blagoslov, celo potreba, ker je konstruktivna; določeno dobro ji je tako na srcu, da ga hoče dvigniti na raven primerjave z dovršenim dobrom. Pri tem se opira na prepričanje, da je skupno dobro nekaj, kar je odvisno od sodelovanja vseh, ki sestavljajo skupnost, vsaj v kolikor se je zavedajo in jo torej zavestno-človeško žive. Smisel kulturne skupnosti je ustvarjanje kulturnih vrednot; težišče kulturne skupnosti odnosno ustanove so vrednote, ne pa nosilci funkcij, katerih delovanje omogoča življenje skupnosti. Kulturna ustanova umre, ko ljudje, ki so se za to skupnost združili, ne morejo več ustvarjati kulturnih vrednot, iz kakršnegakoli vzroka. Seveda se lahko na novo združijo za uresničenje nove skupnosti za nove

vrednote. Ljudje bi morali biti v tem pogledu dovolj prožni, dovolj realistični, dovolj optimistični – v skladu z bogastvom človeške narave. Kako že pravi Tomaž Kempčan? „Pravo življenje dela človeka modrega v božjih očeh in ga bogati z mnogoterim izkustvom.“ (Imitatio Christi I, 4.) In japonski pisatelj izpred druge svetovne vojne, Watsuji Tetsuro (izg. Uacudži Técuro), pravi v svojem najbolj znanem delu Fúdo, po naše „Podnebje“, da bi si ljudje morali prisvojiti tiste lastnosti, ki delajo človeka krepkega in krepostnega v raznih predelih sveta na razne načine – prisvojiti si, kar iztrga človeku zemlja z določenim podnebjem.

O TEM, KAKO PRIJATELJSTVO UGASNE

*tako, kot sonca nasmehljaj
na cvetu češnje,
ko sonce zdrkne vanj
s srca oblakov
in pride dež.*

O tem, kako prijatelj v mrč odide:

*tako je tiho, kadar pade cvet od veje.
Le veter, trubadur
ozvezdaj,
vzdihne,
pišoč naprej.*

O tem, za kaj... Zakaj naj nadaljujem?

*Za cvetom cvet ugasne v prah
v predmestnem parku.
Cementne rože cest
rasto v osnutek
za kolobar.*

POD črto naj dodam besede Gabriela Madinierja („Zavest in ljubezen“, v francoskem izvirniku Conscience et amour, iz leta 1938, Paris, Alcan): „Gre za globino določenega bitja in ne toliko za to ali ono lastnost, kadar imamo koga resnično radi... Tudi najbolj brezpomemben človek zadobi pod tem pogledom neizmerno vrednost, ker pomeni tistemu, ki ga ima rad, edinstveno osebnost... Imeti koga rad je isto kot začeti ga ceniti kot prvo osebo v edinstvenim jazom...“ (Str. 99 in 127.) Na Madinierja sem naletel pri Johna Cowburna knjigi „Ljubezen in oseba“ (Love and the Person. London 1967, G. Chapman), 97 sl.

„Vsi ljudje se motijo; veliki ljudje priznajo, da so se zmotili (Bernard Fontenelle).“

To je vzeto iz ljubke desete izdaje Male knjižnice Ognjišča, pod naslovom Iskre, ki so v slovenščino (po B. Ravbarju in S. Čuku) prevedena kratka razmišljanja belgijskega jezuita in urednika Fernanda Letottea. Knjižico mi je bil poslal iz Kopra (kjer je 1978 izšla) resničen, a neznan prijatelj, Bog mu povrni! V tekst so vnešene tudi pesmi odnosno pesniški teksti, ki jim na nasprotni strani odgovarja primerna črno-bela fotografija; tu in tam je pod črto naveden tudi kak rek iz zakladnice različnih ljudstev in mož. Kako bi me veselilo, ko bi se SKA kdaj povzpela tudi do takšnih manjših, a nič manj čudovitih in važnih vrhov! Zgornji rek, a brez komentarja, sem posnel s 13. strani. Na naslednji strani pa berem enako zanimiv citat: „Kdor velikopotezno ravna, ne more vsakomur ugajati (Solon, starogrški državnik)“. Lelotte ga med drugim takole komentira: „Če si izberem, da bom živel majhno življenje, bom mnogim ugajal. Če pa izberem velikopotezno življenje, bom vzbudil okrog sebe nevoščljivce, obrekovalce... Sprijazniti se je treba z mislijo, da ne bom mogel nikoli ugajati vsem. Če je ta misel usidrana v meni in če sem izbral velikopotezno, se pravi res krščansko življenje, me ne bo zbegal porogljiv nasmech, grenka šala ali preprosto zmajevanje z rameni.“ Naj dodam: me ne bo zbegala društvena seja, telefonski pogovor z namigom, članek, ali enostavno ignoriranje. Potem je na 15. strani najprej tako resničen flamski pregovor: „čim bolj je srce vpleteno, tem manj je vrat trd.“ Sledi mu po sedmih vrsticah komentarja še kitajski pregovor: „Več je vredno posušiti eno solzo kmeta, kakor doseči sto smehljajev ministra.“ In človek se nehote spomni Janeza XXIII, kako je skušal tolažiti italijanskega kmeta; in Janeza Pavla II, kako je skušal tolažiti mehiškega kmeta. Oba sta bila govorila obenem slovenskemu kmetu.

S tem osmim trigramskim odstavkom je tako, kot z ostalimi odstavki, esaji, in pesmimi, dá, celo pesmimi: z njimi odgovarjam na alternativo.

Odgovor pišem v senci japonske strehe, v čakalnici podzemne železnice, ob oknu na riževe nasade, ravnine ali gore, ob shrambi z vonji ribiških mrež in s podpisi mrtvih rib; in včasih je poldne in včasih je noč; in največkrat so ure med urami naloženega dela. Druga alternativa je ta: zaupati zamisel beležnici, ne je predelati v razgovor z bralcem, biti v večnem strahu pred nepopolnostjo dokončne stvaritve in pred nikdar končano

kritiko. Še ena alternativa je ta: pisati nekritično, to je, brez ponosa na človekovo moč, da lahko so-deluje z Božjo Besedo. Med takšnimi in drugimi alternativami Vas vse vdano pozdravlja Vaš vdani tokijski dopisnik

Vladimir Kos.

tokio, 14. aprila 1979.

slovenski trenutek

Naša luč, mesečnik za Slovence na tujem, ki izhaja v Celoveu, je v letošnji 6. številki pod zaglavjem Sedanji slovenski trenutek, objavil daljši pogovor z nekaterimi poznavalci sedanjih razmer v matični Sloveniji. Natis je vzbudil dokajšnjo pozornost v vseh štirih Slovenijah: matični, zamejski, zdomski in izseljenski. (Ponatisa v goriškem Katoliškem glasu in buenosaireski Svobodni Sloveniji). O objavljenem pogovoru so se prizadevni kronisti pogovarjali z mnogimi iz domovine. Nekaj teh mnenj objavlja zdaj Naša luč v septembrski 7. številki (str. 38 in 39). Posredujemo jih tudi našim bralcem.

V odgovorih „intervjuvancev“ iz Slovenije se pogosto ponavlja fraza „nihče prav ne ve“. Čemu tako previdne, neprecizne sodbe? Ali ljudje doma res tako malo vedo o tamkajšnjem družbenem dogajanju?

Družbeno dogajanje in ljudje v njegovi službi so se že od nekdaj radi odevali v skrivnostnost. Tako imenovana socialistična družba se še prav posebej zavija vanjo. O usodi družbe v Jugoslaviji odloča „avantgarda“ delavskega razreda v najožjem krogu redkih izbrancev in to praviloma tajno. Navadni občan je dokaj skromno obveščen o resničnih dogajanjih in o razmerju sil v najvišjih partijskih, vojaških in državnih organizacijah. Kaj se je dogajalo v najbolj usodnih trenutkih povojne Jugoslavije (spor Stalin-Tito 1948, uvedba samoupravljanja, Rankovičev padeč 1966 ...), izve poprečen državljan šele naknadno, v raznih „spominih“ in „zgodovinskih“ feljtonih, ki imajo namen opravičiti trenutno „zmagovito“ partijsko linijo. Partija deluje še sedaj v bistvu ilegalno. Še zmeraj je stranka „zarotnikov“, ki delajo za hrbtom občanov. Zaradi te družbene neobveščenosti se bohotijo „čaršijske“ govorice o raznih družbenih dogodkih in znanih ljudeh. Tako danes „nihče prav ne ve“, kaj se je zgodilo z Jovanko. In ljudje se sprašujejo, kolikšna je vrednost posameznika v tako imenovanem samoupravnem socializmu, če lahko brez sleherne obrazložitve izgine celo žena državnega predsednika.

Morda je tudi v tej partijski zaprtosti vzrok, da je opozicija v Jugoslaviji tako neobgledana?

Prav gotovo. Komunisti so se znali v preteklosti in se znajo še danes vsepovsod vtihotapiti v najvažnejše družbene organizacije in izpodjedati „staro“ družbo od znotraj. Današnja opozicija tega za zdaj še ni sposobna narediti, razlog za to je pa tudi prav ta zaprtost partijske družbe. Vendar je treba reči, da je svoje neobglednosti kriva tudi opozicija sama: še vse preveč je njeno poznavanje KP amatersko, premalo temeljito in znanstveno; neki družbeni sistem lahko izpodjedaš samo, če ga temeljito poznaš.

Vaša trditev o „zaprtosti“ socializmu se ne ujema s toliko razglašeno „odprto samoupravno socialistično“ družbo.

Kdor primerja življenje v Jugoslaviji z življenjem v drugih komunističnih deželah, dobro začuti razliko med „samoupravnim“ in „realnim“ socializmom: jugoslovanska družba je precej manj zaprta, kot so druge „socialistične“ družbe, kljub nazadovanju po Karadžorjevu 1971. Vendar je tudi res, da je „samoupravna socialistična“ družba, ki je obstala v glavnem omejena na gospodarsko področje in ni nikoli globlje zajela družbenega območja, v bistvu samo bližja in milejša oblika totalitarnega enostrankarskega sistema. Jugoslovansko samoupravljanje uresničuje poleg nedvomno koristnih nalog tudi najvažnejše delo: zakriva, ohranja in utrjuje partijski monopol nad oblastjo. Ves samoupravni oziroma delegatski sistem nadzoruje partija. Vse glavne smernice za družbeno življenje določa ona in sicer od zgoraj navzdol. Partija se ne meni za „samoupravne sporazume, določbe in zakone“, če se ne ujemajo s trenutno partijsko linijo. Vse družbene organizacije so

še vedno samo „transmisijske“ ustanove, ki morajo dejansko delati na to, kar je povšeči partiji. Najbolj kričeč primer tega iz zadnjih let je ravnanje s profesorji skupine Praxis na beograjski univerzi: kljub temu, da so bile samoupravne in celó partijske organizacije za to, da ti profesorji na univerzi ostanejo, so morali leteti. Najvažnejše družbene odločitve ima v zakupu najožji partijski vrh. O kakšnem resničnem samoupravljanju ne moremo govoriti.

Sicer pa ideja o samoupravljanju ni Marxova.

Ne, ni. Celó je bila vselej v ostrem nasprotju z leninistično-stalinistično enostrankarsko zamisljo družbe. Tega se je zavedal tudi Kardelj, ki se je zato skušal reševati v navidezni „pluralizem samoupravnih interesov“. KPJ je vedno vse, ki so se zavzemali za dosledno in vsestransko uresničevanje samoupravljanja, obtoževala, da s tem zanikujejo vodilno vlogo delavske „avantgarde“. V osnovi ostaja KPJ zvesta leninistično-stalinističnemu samovladju.

Velikokrat beremo trditve, ki jo ponavljajo tudi najbolj odprti jugoslovanski marksisti, da je za obstoj Jugoslavije nujno potreben enostrankarski komunistični sistem; če bi dovolili več strank, bi se te v glavnem organizirale po narodnostnem ključu, s tem pa bi se ponovila situacija prve Jugoslavije, ki da je razpadla predvsem zaradi nerešenega narodnostnega vprašanja.

Povojni komunistični režim ni kljub prizadevanjem narodnostnega vprašanja v Jugoslaviji zadovoljivo rešil. Zato je razumljivo, da bi stranke, ko bi bil uveden večstrankarski sistem, najhitreje in najlažje nastajale in se povezovala na narodnostni osnovi. Konec tega bi bil razpad Jugoslavije, pa tudi razpad komunističnega samovladja. Tu zadene na vprašanje: ali je višja vrednota pravica slehernega naroda do samoodločbe (da živi v svoji državi ali pa v zvezi z drugimi narodi) ali pa obstoj Jugoslavije, ki ni doslej nikdar izpolnila pričakovanih posameznih narodov? Treba je reči, da je na prvem mestu pravica narodov do samoodločbe, do svoje države, in da je Jugoslavija lahko le rezultat te samoodločbe.

Kaj pričakujete od slovenskih izseljencev za matično Slovenijo v družbenem oziru?

Gotovo je, da bodo ob razpadu komunističnega režima v Jugoslaviji — ta bo z vso gotovostjo prišel, čeprav ne vemo, kdaj in kako — odločali ljudje doma. Vendar bi bila dolžnost slovenskih izseljencev po svetu, kjer imamo toliko razumnikov, izdelati nekaj različnih vzorcev demokratične družbene ureditve Slovenije in praktičnih ukrepov v tej smeri. Te različne možne družbene programe za čas po padcu sedanjega totalitarnega sistema bi morali potem izseljenci razširiti po vsej slovenski srenji, posebno še v matični domovini; možnosti tu ne manjka. To bi bil najbolj učinkovit pristop h gradnji slovenske svobodne družbe. Obenem bi bil tak program stalni klicaj ljudem doma, da današnja tamkajšnja družbena ureditev ni demokratska.

ustvarjalci ska

akad. slikarka marjanca savinšek

MARJANCA SAVINŠEK — „IGRALCA“
(gvaš)

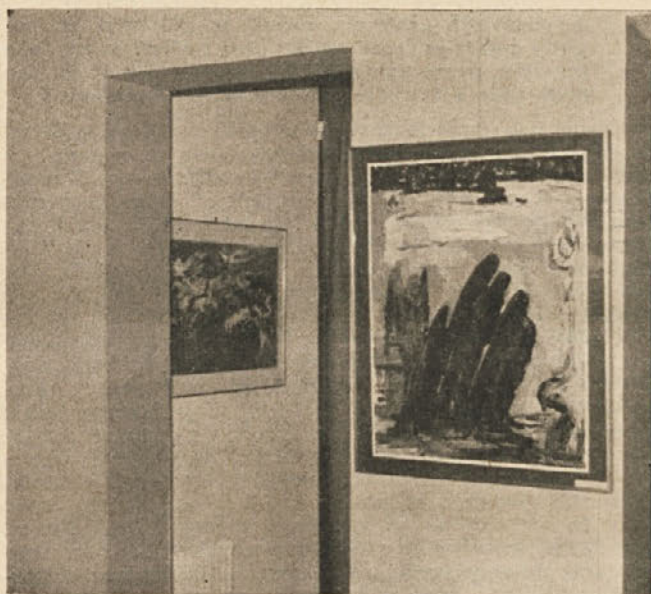
V letošnji prvi številki Glasa smo na kratko sporočili, da se je akad. slikarka Marjanca Savinšek, naša redna članica, predstavila v Parizu s samostojno razstavo olj in gvašev. Slikarka nam je pozneje poslala kritike pariških listov in obiskovalcev razstave, ki je trajala od 20. aprila do 22. maja. Pridala je tudi nekatere posnetke razstavljenih del, ki jih tokrat objavljamo. Razstava je bila v galeriji BIMC Galerie, na 52 rue de l'Hotel de Ville, v strogem pariškem središču; obiskovalcev ni bilo malo.

„STENE MOLKA“ na razstavi

Z RAZSTAVE

O razstavi nam je slikarka pisala med drugim: „Imela sem lep obisk, da ne govorim o kakšnih uspehih. Da ni bilo v časopisju več kritike, sem sama kriva, ker nisem dala galeriji podatkov o moji umetniški poti. Kljub vsemu so se kritiki oglasili, ne da bi iskala sama zveze z njimi ali jih celo podkupljala, kot se rado prigodi v umetniškem svetu... Imela sem odlično publiko, tudi kupcev je bilo nekaj, sami doktorji... V knjigi zapisov za obiskovalce je toliko poezije in navdušenih priznanj, da sem spet precej opogumljena za nadaljevanje v tej smeri, ki sem jo končno našla... Po moji krivdi — ker ni bilo podatkov — me je nek kritik uvrstil med avstrijske ekspresioniste...“ (Pariz, 30. maja 1979, uredniku Glasa).

„ZAMIŠLJENI“ na razstavi

Kritik Bertrand Duplessis je 17. maja 1979 v „L'Informations“ pod zaglavjem „Nouvelle des Arts“ zapisal: „Marianne Savinšek, po rodu iz Jugoslavije, je v Galerie BIMC priredila razstavo figurativnih gvašev. Čutiš, da je slikarka ustvarjala v Avstriji (?); iz njenih stvaritev sije sled ekspresionistov te dežele. Njena kromatična, umirjena paleta se v enakšni meri približa arhitektonskemu okolju kot osebam njenih podob, ko se umetnica zaglablja mimo njih v zgoščenost svojih kompozicij, kjer je plastičnim vrednotam odmerjeno tisto mesto, ki jim po pravici gre.“

Neki francoski grafik je v knjigo na razstavi zapisal: „Bravo et merci pour ces quelques instants de voyage au pays de la lumière. — B. B.“ Neki profesor umetnostne zgodovine pa: „Ce qui se devinait ailleurs se réalise ici, les promesses donnent aujourd'hui leurs fruits...“ (V prostem prevodu: „Sijajno! Pa hvala za to bežno popotovanje v deželo luči.“ In: „To, kar drugje ugiblješ, je tod resničnost; obeti nam zdaj ponujajo sadí...“)

Slikarka je predstavila vsega 3 olja in 15 gvašev. Posamezne slike z vabljivimi in doživetimi naslovi kot „Stene molka“, „Zamišljeni“, „Ptičji vzlet“, „Luč“, „Pod oboki“, „Sončnica“, „Metulj“, „Zbogom“, „Laguna“, „Božič“, „Apokalipsa“, „Črna plima“...

Umetnici, ki s svojimi stvaritvami predstavljajo slovensko ustvarjalnost v svobodnem svetu in se je zmogla uveljaviti v Parizu, najboljše želje. Zlahtnih umetnosti žejni slovenski zdomeci tostran oceanov obžalujemo, da nismo deležni bogatije njenih barv.

je izdelal bronasto poprsje „očeta koroških Slovencev“ Andreja Einspielerja, ki ga je za 70-letnico svojega obstoja odkrilo slovensko prosvetno društvo Kočna. Poprsje so postavili pred Goršetovo galerijo v Svečah, ki je tudi Einspielerjeva rojstna vas. Svečano odkritje je bilo 1. julija ob prisotnosti številnih slovenskih rojakov in predstavnikov uradnega in slovenskega javnega življenja na Koroškem. O slovitim bojevniku za pravice koroških Slovencev Andreju Einspielerju je govoril njegov sorodnik, domačin dr. Valentin Inzko, ki ga je po pravici orisal kot eno najmarkantnejših osebnosti v kulturni in politični zgodovini koroških Slovencev. S postavitvijo Goršetovega kipa narodnega buditelja Andreja Einspielerja začenjajo Svečani uresničevati zamisel svojega „kulturnega parka“.

univ. prof. dr. milan komar

Od 28. avgusta do 1. septembra je v Buenos Airesu zasedal III. Kongres katoliške vzgoje. Zborovalci so razpravljali o različnih področjih in predmetih sodobne vzgoje — v luči in v odnosu do vere. Med izbranimi predavatelji je bil tudi dr. Milan Komar, profesor filozofije na Papeški katoliški univerzi v Buenos Airesu, ki je govoril o temi „Kultura in vera“. Dr. Komar, redni ustvarjalni član Slovenske kulturne akcije v njenem filozofskem odseku, je žel za svoja izvajanja veliko odobravanje. Na kongresu sta govorila tudi papeški nuncij v Argentini in državni minister za kulturo in vzgojo.

je na urednikovo prošnjo za Glas zarisala naslove za stalna zaglavja našega lista, ki jih tokrat prvič objavljamo. Ko slikarko, našo redno članico, zahvalimo za to vredno sodelovanje pri listu, sporočamo, da bo za poletne mesece spet odšla na argentinski sever med Indijance. Nadejamo se, da bomo po njeni vrnitvi tudi pri Kulturni akciji deležni njenih novih likovnih dosežkov. Likovni odsek in odbor bosta poskrbela, da se bo slovenskim rojakom za prihodnjo kulturno sezono predstavila z razstavo svojih najnovejših del.

jože rus

ki je prvih deset let življenja Slovenske kulturne akcije razvijal svoj izredni igralski talent v njenem gledališkem odseku — nekaj let je odsek tudi vodil (takrat smo zapisali velike gledališke dosežke pri SKA) — je po prihodu v ZDA, v Chicago, zvest ciljem Kulturne akcije med rojaki začel pobujati vno za gledališčenje. Že kmalu je uprizoril Linhartov „Ta veseli dan“. Posebej se je posvetil mlademu, že v Ameriki rojenemu slovenskemu rodu. S skupino mladih igralcev, ki jih je izšolal, je med drugim predstavil Jeločnikovo dramatizacijo Al. Geržiniča izbora slovenskih zdomskih pripovednikov „Dnevi smrtnikov“.

Na letošnjem vseslovenskem romanju v Lemont (Illinois), kjer so slovenski rojaki v ZDA počastili tudi 50-letnico Slovenskega katoliškega shoda v Chicagu, je Jože Rus nastopil s skupino otrok iz slovenske osnovnice. V slogu zborne recitacije je predstavil 2. podobo iz N. Jeločnika dramskega oratorija „Unum est necessarium — Eno samó je potrebno“, ki oživi Friderika Barago kot dečka ob materi na trebanjskem gradu. Prijatelj iz Chicaga nam je pisal o nastopu: „Prizorček je bil pristrčno ljubeč in ganljiv. Ljudje niso mogli verjeti, da amerikanski otroci morejo spraviti skupaj tak lep nastop...“ Naj omenimo, da je pri uprizoritvi pomagala tudi ga. Šoukalova.

tone zrnc

redni član kulturne akcije je poleg poklicnega dušnopastirskega posla kot župnik slovenske župnije Marija Pomagaj v Torontu (Kanada) tudi izredno prizadeven kulturni delavec. Poleg glasbene kasete Mladinskih pevskih zborov v začetku leta, je pripravil še dva velika glasbena nastopa. 31. marca in 1. aprila letos je za slavlje srebrnega jubileja župnije spet nastopil s cerkvenim in mladinskim zborom. Oba koncerta sta privabila številne rojake. Koncertni spored je obsegel cerkvene, narodne in svetne pesmi. Nekatere so odpele ob spremljavi orkestra. Dirigenta sta bila Dušan Klemenčič in Tone Zrnc.

V nedeljo 8. julija so torontski Slovenci praznovali svoj Katoliški dan, letos posvečen srebrnemu jubileju župnije Marije Pomagaj. Pri popoldanskem kulturnem nastopu je ponovno žel priznanje z Mladinskim zborom Tone Zrnc. Naj dodamo, da je lična vabila sporeda in koncertne liste za obe prireditvi zamislil arh. Vilko Čekuta, tudi redni član SKA.

IZŠEL JE

1. ZVEZEK XVIII. LETNIKA

revije

meddobje

uredil in opremil

FRANCE PAPEŽ

cena posameznemu izvodu 6 dolarjev.

UVODNIK: FRANCE PAPEŽ (ARGENTINA), SI VINIERAS (1)

POEZIJA IN PROZA: VLADIMIR KOS (JAPONSKA), PESMI (2), ZA MAJSKO KARTOTEKO (14) * FRANCE PAPEŽ (ARGENTINA), BOROVI (4) * JOŽE CUKALE (INDIJA), DVE PESMI (12).

RAZPRAVE: VINKO BRUMEN (ARGENTINA), FILOZOFSKI PREMIŠLJAJI (15) * VINKO BELIČIČ, (ITALIJA), „JAZ SEM TOPOLO SAMUJOČ“ (36) * TINE DEBELJAK (ARGENTINA), JULIUSZ SLOWACKI (57).

PREVODI: TINE DEBELJAK (ARGENTINA), ODA NA SLOVANSKEGA PAPEŽA (55) * KAREL RAKOVEC (ARGENTINA), POSNETI SONETI II. (63).

KRITIKE: FRANCE PAPEŽ (ARGENTINA), KAREL MAUSER IN FRANCE BALANTIČ (71) * KAREL RAKOVEC (ARGENTINA), BORIS PAHOR, SPOPAD S POMLADJO (74).

ZAPISI: JANEZ GRUM (USA), OB PETINTRIDESETI OBLETNICI KOČEVSKE IZJAVE DUHOVNIKOV IN BOGOSLOVCEV (76).

UMETNIŠKA PRILOGA: akad. slikar BOŽIDAR TED KRAMOLC (KANADA), PASTELI.

1 Eden mojih prvih učiteljev filozofije je bil Hrvat. Ne spominjam se več njegovega imena, a v tej zvezi niti ni važno. Tistikrat so nam radi od časa do časa poslali kakega profesorja z juga, kakšnega našega pa poslali tja. Morda samo po sebi to ne bi bilo tako slabo niti za profesorje niti za dijake, ko nas ne bi motili dve okoliščini. Prva je bila, da je taka praksa bila v službi politike nacionalne integracije, kakršne nismo mogli sprejeti. Kot drugo pa omenjam nepripravljenost gostov z juga, da bi se skušali vživeti v naš položaj in se mu prilagoditi. Odpustili bi jim, da so nam govorili v hrvaščini ali srbščini, čeprav je v naših šolah učni jezik bil le slovenski, uradno seveda, in še to s čudnimi presledki. Lahko pa bi se gostje naučili vsaj nekaterih temeljnih izrazov tudi v slovenščini in nam tako olajšali umevanje učne stvarine.

Naš hrvaški profesor filozofije niti ni bil filozof; po študiju je morda bil, po naravi ne. Pa nas je uvajal v filozofijo učeč zgodovino filozofije, kakor se je po vsem videzu sodeč sam sproti naučil iz bogve kake hrvatske učne knjige. Kar se je naučil, je tudi nam odpredaval. Mi smo si zapisovali, kar in kolikor smo mogli in se iz teh zapiskov učili filozofije; učnih knjig za ta predmet nismo imeli.

2 Nekega dne je naš profesor svoji lekciji dal naslov *Bitak i bivanje*. Razlagal nam je po svojem načinu razliko med obema pojmom in na koncu vprašal, kakor je bila navada, če smo razumeli. Tudi kakor po navadi se ni nihče oglasil. A nekaj sem zaslutil v nauku, kar je zbudilo moje zanimanje, zato me je motilo, da nisem doumel razlike med „bitkom“ in „bivanjem“. Dvignil sem roko in to profesorju povedal. Odgovoril je, da bo zato še enkrat razložil, in je naučeno lekcijo ponovil. Nato me je še vprašal, če sem razumel, in odgovoril sem mu pritrdilno, čeprav sem ostal v isti temi, kot sem bil poprej.

Profesorjeva napaka ni bila največ v njegovi hrvaščini, marveč v tem, da nam ni znal pojasniti smisla obeh osrednjih pojmov svoje lekcije. „Bitak“ in „bivanje“ sta bila za nas preveč sorodni besedi, da bi mogli dobro razložiti njun pomen. Najbrž bi ju tudi v slovenščini ne doumeli. Nismo razumeli, da nam je profesor z njima hotel predstaviti in pojasniti heraklitsko-parmenidsko (eleatsko) razlikovanje med spreminjajočim se in stalnim v svetu. „Bitak“ mu je pomenil našo „bit“ (tu in tam se tudi v slovenščini najde „bitek“), z „bivanjem“ pa je označil to, čemur pravimo „nastajanje“ (Werden, devenir, fieri). Škoda je vse, kakor, da profesor ni čutil potrebe, da bi se vsaj poučil, kako te pojave imenujemo v slovenščini. Meni sicer ni zameril zanimanja za filozofijo, morda je bilo celo nasprotno, da sem se skušal sam priboriti do umevanja, česar pri pouku nisem razumel. Od tedaj ni v meni ugasnilo zanimanje za spreminjanje in menjave v svetu. Razen tega prav zato, ker vem, kako težko je večkrat dojeti pravi smisel kakega strokovnega izraza, skušam svoje spoznatke kolikor le mogoče opisati, ne le imenovati z izrazi, ki so lahko že ustaljeni in utrjeni, pa poslušalcem ali bralcem morda niso zadosti jasni. Sam pa se še posebno pri branju ali študiju trudim, da zlasti ključne pojme čim bolje doumem.

To jasnost iščem že v Vebrovi filozofiji. Še bolj se za to trudim, ko skušam prodreti v nauke sholastične ali tomistične filozofije. Saj so pri njej taki izrazi najboljše in najnatančnejše opredeljeni. Če jih nekdo doume, mu morajo biti v pomoč vsaj kot opore pri lastnem mišljenju. Seveda pa tudi tu ni sama jasnost in gotovost. Bolj ko se človek pogloblja v iskanje smisla kakega pojma ali izraza, bolj uvideva, da še daleč ni tako enoumno uporabljen, kot bi kazal videz, marveč, da ga razni misleci uporabljajo vsaj deloma v različnih pomenih.

3 Prejšnje je vsaj nekoliko v zvezi z dejstvom, da tudi filozofija nepreduje. Težko je umeti tiste, ki menijo, da so nekateri filozofi ali filozofi neke dobe imeli prav, so odkrivali in učili resnico, drugi, prej ali kasneje, pa so se motili in širili zmote. Vedno so filozofi imeli v čem prav, vedno so se tudi v čem motili. Nihče pa ni imel v vsem prav in pač pri nikomer ni bilo vse krivo. Zato ne smemo niti kake dobe niti kake šole in njihovih naukov jemati za merilo in sodelo pravosti drugih naukov, še manj ob njih presojati njihovo pravovernost. Drobce resnice moramo znati odkriti povsod, kjer so, in jih sprejeti v svoja spoznanja. Povedati pa jih je treba tako, da je mogoče umeti v našem času in položaju. Pri tem so klasični izrazi lahko celo ovira, kar je dobro vedel tudi Ušeničnik, ker utegnejo misel, zlasti zares novo misel, natezati na neprikladna kopita. Zato je zlasti ključne izraze treba čim natančneje pojasniti, marsikdaj poskušati nove. Veber je to delal; marsikdaj se nam je zdelo, da celo brez potrebe, vendar mu je to najbrž bilo potrebno tudi zato, ker se v svojem dinamizmu ni utegnil ustavljati niti pri ugotavljanju niti pri natančnem določanju pomena tradicionalnih izrazov; to bi ga oviralo v njegovem lastnem mišljenju. Morda je bil njegov novi izraz premalo jasen in razločen, a vsaj zavajal ni z drugačnimi pomeni, kakor mu ga je hotel on dati.

Mene pa je še posebej v umevanju, kako težko se je včasih priklopiti do pravega razumevanja pomena kakga izraza, utrdilo poglobljanje v nauke existencialnih filozofov. Saj že isti izraz „eksistenca“ pri njih ni delal težav samo meni. Tega pa slovenimo z „bivanjem“, vendar v slovenskem, ne hrvatskem pomenu.

4 Slovenci iz glagola „biti“ izpeljujemo celo vrsto osnovnih filozofskih izrazov, kot so: bit, bistvo, bitje, bivanje, bitnost, bistvenost..., s čimer pa možnosti niti še niso izčrpane. Od naštetih so zlasti pomembni trije: bitje, bit in bistvo. Skušajmo si jih nekoliko predstaviti tako, kakor jih opredeljuje in opisuje naš Ušeničnik! (Prim. Izbr. sp. X, 165 in sl., 176 in sl., 233 in sl.).

„Bitje“ je vse, kar karkoli je, in vse, kar je kakorkoli kaj. Lahko je to zunaj naše zavesti, lahko je vsaj bilo, morda je kdaj bilo, morda šele bo; tedaj je stvarno ali realno, oziroma vsaj realno možno bitje. Lahko pa je samo v našem umu, to je le kot zaznano ali spoznano, mišljeno, tedaj se imenuje umsko bitje. Pojem bitja ni enoumen, marveč naličen, analogen, ker to, kar izraža, ni vedno popolnoma isto, marveč le nekoliko isto, nekoliko pa ne. Predstavlja namreč Boga in stvari, podstati in pritike, vsakikrat na drug način. Bog je samobitje in stvar je prigodno bitje; podstati je bitje, ki ima bit sama v sebi, pritika pa je bitje, ki ima bit kot pripadnost podstati. Vsa bitja torej nimajo iste polnosti bitja.

V bitju razlikujemo „bistvo“ in „bit“. Bistvo imenujemo tisto, po čemer je kaj to, kar je, tako določeno bitje na takšni stopnji bitnosti; tisto s čimer odgovarjamo na vprašanje: kaj je? Zato se bistvo imenuje tudi kajstvo.

Bit pa je tisto, po čemer je kaj dejansko, kar stori, da nekaj je ali obstaja.

Zelo težko je vprašanje o razmerju med bistvom in bitjo. Bistvo moremo pojmovati kot možnost, bit pa kot dej, ki možnost ostvarja ali uresničuje. Dej se imenuje po dejanju, a ni vedno dejanje, temveč tisto, kar možnost uresničuje. Omejuje se po možnosti, torej se tudi bit kot dej omejuje po bistvu kot možnosti. A tudi dej določa bistvo, vendar v nekih mejah. Torej se bit kot dej in bistvo kot možnost nekako vzajemno določata. Bit kot dej je tudi razlog delovanja

bitja in določa tega naravo. Delovanje, ki se imenuje drugi dej, pa je lahko ali prvotno, zgolj imanentno ali neprehodno, ko dej, že tudi določen po bistvu, nekako sam sebe projicira v čas, ali pa je drugotno, transcendentno ali prehodno, ko bitje delujoče sega v zunanji svet.

V živih bitjih se npr. bit razodeva v treh oblikah globlje in globlje samodejavnosti v treh stopnjah življenja in v treh stopnjah živih bitij: rastlinah, živalih, ljudeh. Prvotno imanentno ali neprehodno dejavnost deja v živih bitjih lahko imenujemo „življenje“, pri človeških osebah, na stopnji najgloblje izkustveno znane samodejavnosti, pa mu pravimo „bivanje“.

5 V razčlembi in prikazu tega, kar nam ta izraz pomeni, pa se naslonimo na Vebrov nauk! Veber nas, kot je znano, uči, da bit, to je stvarnost ali, po njegovem, istinitost stvari prvotno dojemamo (v stvarnem), četudi je še ne spoznamo, po zadevalnem poslovanju našega čutenja. Ponovimo primer: ko mi očesno mrežnico zadene žarek, ki mi povzroči občutek rdeče barve ali rdečnosti, ne dojamem le te rdečnosti, morda niti ne najprej te, marveč „rdeče“, nekaj rdečega, rdečo stvar. Zadevanje pa mi obenem že tudi nekoliko odkrije, kaj je tista stvar, kateremu rodu stvarstva pripada, ali je neživa ali živa stvar, duhovna oseba ali celo božja Oseba. Bit ali stvarnost in njeno prvotno neprehodno delovanje sta pri vsakem od teh bitij različna in tudi v tej različnosti ju v zadevanju odkrivamo. Pravimo lahko, da nežive stvari se samo nahajajo, žive stvari tudi živijo, človeške osebe pa še bivajo. (Bog pa je Bit sama, po ničemer omejena in nikakor projicirana,

zato za kaj takega nimamo besede in je niti ne potrebujemo). Nahajanje, življenje in bivanje so tedaj različni načini in izrazi biti stvari.

Bit sama kot dej stvarnosti bitja se nam javlja kot nekaj negibkega, statičnega, ki se šele v projekciji v čas, to je v prvem neprehodnem delovanju dinamizira. Bivanje kot človeški način in javljanje biti, je torej nekaj dinamičnega, gibajočega. Bivati se pravi, ne samo trajati v času, marveč tudi iskati celo z lastnim naporom in tveganjem čim popolnejšo bit. Človek ali človeška oseba je edino izkustveno znano bitje, ki se tudi samo zavestno doustvarja, kateremu je to celo dolžnost.

6 Po tem izsledku, pri katerem pa se ne bomo več mudili, se lahko vrnemo k začetku tega spisa. Moj hrvatski učitelj filozofije nam ni znal razjasniti razlike med tem, kar je v svojem jeziku imenoval „bitak“ in „bivanje“. V slovenščini smo potem „bit“ in „bivanje“ umeli skoraj ali res kot istoznačnici. Naše sedanje razglabljanje pa nam je pokazalo, da moremo z obema besedama označiti neko pojmovno razliko, da nam bit lahko pomeni le sam in čisti dej stvarnega, bivanje pa prvo delovanje ali časovno projekcijo tega deja, to je način ali vrsto nekega stvarnega, namreč človeško ali osebno stvarnega.

Bivanje tedaj tudi v slovenščini lahko označuje nekaj dinamičnega, res neko notranje gibanje, neko „nastajanje“ v filozofskem pomenu. S tem se približuje smislu, ki ga je moj učitelj dajal besedi, ne da bi oba pomena postala povsem istovetna.

Krupska beseda od doma

igor torkar

umetniški navdih

Dramatik Igor Torkar je v ljubljanskem Delu 19. aprila 1979 pod stalnim zaglavjem Humoreska za vsakdanjo rabo objavil satiro z gornjim naslovom. V opombo za slovensko socialistično stvarnost, ki priča tolikšen posluš za umetnost in poezijo, jo v ponatisu predstavljamo bralcem Glasa.

Z dramaturgom uglednega gledališča sem sedel v Klubu kulturnih in znanstvenih delavcev. Sedel takoj po osmi uri zvečer, ko je Klub kulturnikov res kulturni klub in ne kolodvorski bife ob treh zjutraj, v katerega se Klub kulturnikov večkrat spremeni po enajsti uri zvečer. Posebno tam okrog „šanka“.

Dramaturg mi je jako prizadevno razlagal, zakaj moramo dramatik velkokrat več kot štiri in več mesecev čakati na odločitve gledaliških direktij, ali bodo dramatik njegovo novo igro sprejeli v repertoar ali je ne bodo sprejeli. In da moram napredno razumeti, zakaj se čakanje avtorjev razpotegne v dolge mesece, kajti, je rekel, da morajo dramaturški oddelki gledališč jako zelo združevati svoje delo z jako zelo številnimi organi in sveti, v katerih je tudi po dvajset, petindvajset raznoraznih delegatskih zastopnikov neposrednih proizvajalcev raznoraznih neumetniških zvrsti dela.

Ko mi je naštel strašansko število vseh teh organov in svetov, se je za hip zagledal v moje, verjetno takó ne-napredno bliskajoče se oči, da je pri priči plačal, vstal, pozdravil in odšel.

Čeprav se mi je ubogi dramaturg pravzaprav smilil, sta moja družbena zavest in moja kraška jeza napredno združili svoje delo in že sem samoupravno vzkliknil:

Smrt dolini šentflorjanski! Naj živi dolina šentflorjanska!

Med tem zastarelim, dvoobraznim vzklikom je k moji mizi prisedel stari znanec, napredni pesnik Janez Kranjec. Plaho je priprl očesi v dva posušena mandeljna, plaho je pogledal navzgor in potem me je s plaho odločnostjo pokaral:

Prvič! Vzklikaš po starem vzorcu: Smrt kralju! Naj živi kralj! Ta vzorec je reakcionaren! Zapomni si to! In drugič! Šentpeterska cesta je v naši napredni stvarnosti postala Trubarjeva cesta! Šent Jurij ob ščavnici — Videm ob ščavnici! Moj prijatelj esejist šentjurs se napredno podpisuje samo Jure! Iz povedanega sledi: Ne dolina šentflorjanska ampak dolina florjanska!

Napredna logika naprednega pesnika Janeza Kranjca iz naše napredne doline florjanske mi je prebudila nem smehljaj in človekoljubno sočutje. Pesnik Kranjec se mi je za hip celo zasmilil. Prijazno sem ga povprašal:

Kaj pa pesnikovanje?

Še ustvarjaš?

Ustvarjam.

Te umetniški navdih obišče pogosto?

Pogosto. Pa ne samo eden. Obišče me hkrati kar po več umetniških navdihov.

Ne razumem...

In veš, zakaj ne razumeš? Ker se družiš z elitisti! Kadar me kot pesnika obišče več umetniških navdihov hkrati, se temu napredno reče, da svoje delo združujem z delavci še drugih zvrsti dela!

Tudi te tvoje napredne razlage ne razumem...

Ker spadaš med tiste, ki se jih preprosto ne da prevzgojiti v napredne osebnosti! Bom po šolsko konkretno!

Prosim.

Preberi ta epigram, ki mi ga je najprej narekoval
moj intimni, osebni umetniški navdih.

Berem:

Ko reformirajo programe raznih šol,
prodajajo frazerji svoj darmol,
da vse učence zvija kot poskusne miši
in so profesorji — klozet papir pri hiši.

Si prebral?

Prebral...

Prebral ga je tudi predsednik občine Samo Upravkar! Razumno mi je svetoval, naj besedo „frazerji“ izpustim, češ, da občinskim organom že drugi dovoljkrat očitajo, da so preveč frazerski.

In ti si razumni nasvet predsednika občine upošteval?

Upošteval! Verz z besedo „frazerji“ sem izpustil. Posebno še, ker sem v istem verzu uporabil tudi besedo „darmol“ in je član gospodarske zbornice tovariš Svetislav Grba v imenu tovarne zdravil protestiral, da delam nelojalno reklamo za konkurenčno tovarno, ki proizvaja darmol. Takole:

Ko reformirajo programe raznih šol

.....
da vse učence zvija kot poskusne miši
in so profesorji — klozet papir pri hiši.

Počasi te bom razumel do kraja...

Vidiš... razlage s pomočjo konkretnih primerov so vedno učinkovite! Nadaljujva! Snažilka biološke kontrolne postaje tovarišica Nežika Prah, članica društva za zaščito malih živali, mi je sporočila, da ima bele poskusne miške neznanstveno rada in ne dovoli, da bi jih razni pisuni smešili v svojih smešnih pesmicah.

In ti si verz s poskusnimi miškami izpustil?

Izpustil! Pri naprednem združevanju dela in nasvetov moraš včasih tudi kaj žrtvovati! Takole:

Ko reformirajo programe raznih šol

.....
in so profesorji — klozet papir pri hiši.

Si žrtvoval še kaj?

Tajnica občinskih sindikatov Meta Brblič mi je — po branju epigrama v sekciji profesorjev — sporočila, da profesorji vljudno menijo, da srednješolske profesorje že tako povsod podcenjujejo in preslabo plačujejo in da zato ni humano, da bi jih tlačili še v grobe epigrame. Tudi to pravilno mnenje sem upošteval. Prvo polovico verza z besedo „profesorji“ sem črtal. Takole:

Ko reformirajo programe raznih šol

.....
..... — klozet papir pri hiši.

Čudovito, pesnik!

Obiskal me je tudi moj stari medvojni tovariš Jaka Rampa, vratar občinskega centra za razvoj šolstva. Zaupno mi je povedal: Janez, v centru za šolstvo so prebrali tvoj epigram o reformah. Začuden so, ker si premalo pogumen. Pravijo, da ne bi smel napisati „raznih šol“, ampak da bi moral navesti imena konkretnih šol.

Ir ti si po zaupnem sporočilu vratarja Rampe izpustil tudi prvi verz.

Takole:

.....
.....
..... — klozet papir pri hiši.

Bravo!

Ampak to še ni vse. Epigram sem dal v oceno tudi pri-
stašu starejših slavistov. S solznimi očmi me je žalostno
vprašal, zakaj mažem našo čisto slovenščino s ponesnaže-
nimi besedami, kot je, na primer, „klozet“. Zaslužni sla-
vist se mi je tako zasmilil, da sem besedo „klozet“ izpustil.
No, a zdaj vidiš? Z naprednim združevanjem mojega
umetniškega dela z delavci še drugih zvrsti dela je nastal
nolj zgoščen, bolj udaren in po obliki modernejši epigram,
ki sem mu dal — s ponavljanjem besed, ki so še ostale —
tudi modernejši ritem. Takole:

Papir pri hiši,
papir,
papir,
papir,
papir pri hiši!

Čestitam! Ampak eno napako si pa le zagrešil!

Kakšno?

Da epigrama nisi poslal v oceno tudi občinskemu pravo-
branilcu!

Te lahko še nekaj vprašam?

Vprašaj.

Kdo se bo pod ta polnokrvni, pogumni epigram podpisal
kot avtor. Pesnik Janez Kranjec ali delavci še drugih zvrsti
dela?

Pesnik Janez Kranjec se mi je pomilovalno nasmehnil, dva-
krat je poglobljeno smrknil, prismsknjeno požrl in me brez
pozdrava napredno zapustil.

Ko sem šel po naši slavni dolini florjanski proti domu
skozi strupeno ljubljansko meglo, so mi grizljali noge, jetra
in srce mravljinici žalosti...

da ne pozabimo

SLOVENŠČINA V TITOV PARTIJSKI VOJSKI

Viktor Majdič je govoril (na posvetovanju „Slovenščina v
javnosti“ v Portorožu) o položaju slovenskega jezika v
partizanskih enotah, rekoč, da je po njegovem precejšnje
nazadnjaštvo dejstvo, da se v teh enotah, ki so na ozem-
lju SRS in jih pretežno sestavljajo pripadniki slovenske
nacionalnosti, drugi pa tu sicer živijo, skoraj izključno
uporablja srbohrvaški jezik. Dejal je, da ne drži misel, da
Slovenci nimamo ustreznega vojaškega izrazoslovja.

Delo, Ljubljana, 17. maja 1979, str. 8

Na vprašanje gen. Avšiča glede slovenskega komandnega
jezika v slovenski vojski je Tito dejal (1. decembra 1944),
po zasedanju II. AVNOJ-a v Jajcu (op. Glasa): „Jasno,
povsem jasno, da ste slovenska vojska, zato morate imeti
v njej slovenski jezik od osnovnih komand do najvišjih
enot.“

Metod Mikuž, Pregled zgodovine narodnoosvobodilne
borbe v Sloveniji, III. knjiga, str. 143. Cankarjeva
založba v Ljubljani 1973.

DVE TRDITVI

„Socialistični družbeni red brani svobodo Cerkev v Jugo-
slaviji“ je govoril pomožni škof dr. Vekoslav Grmič iz
Maribora na Katoliški visoki šoli na Dunaju (v drugi po-
lovisi maja). Zahteval je „socialistično teologijo“. Z raz-
liko s svojimi kolegi se njemu ne zdi, da bi bila Cerkev v
Jugoslaviji tako zatirana. Ali gre v tem primeru za škofa,
ki je postal žrtev vsakodnevne propagande totalitarne dr-
žave? Kot poznamo položaj Cerkev v Jugoslaviji, je po-
možni škof Grmič s svojimi pogledi osamljen primer,
Bati se je, da se bodo takšna stališča spričo nespravljive
držbe brezbožnega komunizma do vere izkazala kot računi
brez krčmarja.

Wiener Kirchenzeitung, Dunaj, 27. maja 1979, str. 2

Vzhodnopolitična dejavnost (papeža) Wojtyła se je dotak-
nila tudi slovenske Cerkev. Na ljubljanski univerzi je imel
profesor bogoslovja France Rode predavanje, v katerem
se je pritožil nad usodo katoličanov v jugoslovanski dr-
žavi: „Dokler nam oblastniki vsiljujejo svoj svetovni na-
zor, dokler nimamo sami možnosti, da povemo, kako se
imamo, namesto da nam drugi dopovedujejo, da se imamo
dobro, ne moremo govoriti o svobodni družbi.“

Der Spiegel, Hamburg, 4. junija 1979, str. 122

CAST KOMUR ČAST...

Milovan Djilas, za Titom najvažnejši vodja komunistične revolucije v Jugoslaviji, je zapisal v knjigi „Wartime“ (Vojni čas, New York in London 1977, str. 338):

Zavzeli smo (po 9. septembru 1943) grad Turjak, v katerega se je zateklo okrog 700 zagrizenih belogardistov... Razdraženi zaradi naših izgub in nepopolnosti belogardistov ob času narodnega veselja zaradi padca Italije so partizani pobili vse uječnike, ki so jih zajeli na Turjaku.

Ob neki priložnosti sem vprašal Kardelja: „A zakaj ste morali vse pobiti?“

„To bi naj jim vzelo pogum,“ je odgovoril Kardelj s pretkanim nasmehom.

DELO (Ljubljana, 19. aprila 1979, str. 1) je poročalo:

Ljubljanska univerza je danes na svečanem zboru razglasila, da bo poslej nosila ime po velikem slovenskem sinu, revolucionarju in mislecu Edvardu Kardelju.

ZANIMIVO, ENOSTRANSKO POROČANJE

Ameriška ustanova Accuracy in Media (Verodostojnost sredstev poročanja) je naredila raziskavo o tem, kako so poročali v Ameriki leta 1976 o kršitvah človekovih pravic po raznih delih sveta. Preiskali so poročila dveh vodilnih ameriških listov New York Times in Washington Post ter oddaje CBC, NBC in ABC.

Uspeh: 137 kritičnih člankov in oddaj o Čilu in 90 o Južni Koreji; obe državi sta zahodno usmerjeni. O Severni Koreji so v vseh treh obdobjih v istem času poročali v odklonilnem smislu samo enkrat, čeprav so Severni Korejci prav to leto prekorčili mejno črto z Južno Korejo in s sekirami pobili dva častnika ameriške vojske. Sedemkrat so kritizirali Kubo, o Kambodži pa je izšlo samo 16 odklonilnih člankov, čeprav je tamkajšnji režim prav v tem času pobil okrog milijon svojih ljudi. Omenjena lista sta natisnila o Južni Afriki in njenem rasizmu 513 poročil, v katerih sta obtožila tamkajšnje razmere. Le malokrat pa sta prikazala položaj v Sovjetski zvezi, čeprav je nedvomno, da živi črnski delavec v industrijskih podjetjih okrog Johannesburga kljub vsemu rasnemu zapostavljanju veliko boljše kot njegov beli kolega v Moskvi.

Naša luč, Celovec 5, 1979.

TUTTI FRUTTI

„The Yugoslavs“ je naslov knjigi Dupska Dodera, rodome iz Jugoslavije, a pozneje uslužbenega pri Washington Post, ki ga je poslal v Beograd za svojega dopisnika. Po njegovem je danes Jugoslavija dežela brez ideologije. Ljudje odklanjajo socializem sovjetskega kova, a bi sprejeli švedskega.

PRIJETNI ODMEVI...

Tabor, glasilo Združenih slovenskih protikomunistov, ki izhaja v Buenos Airesu, se v letošnji 7-8 številki (julij-avgust 1979) pokloni tudi zadnji skupščini Slovenske kulturne akcije 25. maja letos, pod zaglavjem Za beležnico (str. 207). Takole je zapisano:

„V Glasu Slovenske kulturne akcije (leto XXVI, str. 1, 1979) beremo:

Skupščina Slovenske kulturne akcije 25. maja 1979 v Buenos Airesu je z iskrenim odobravanjem sprejela kot poseben sklep tole izjavo, ki jo je zboru predlagal predsednik Ladislav Lenček CM:

(sledi celotno besedilo izjave, s katero občni zbor Slo-

Državni protokol je bil leta 1953 tako strog, da je znani egipčanski novinar Heikel nazval Tita „prvega komunističnega kralja“.

Ena velikih tajnosti Titovega življenja je, da je bil 1915. v avstrijski armadi na fronti proti Srbom avstrijski podčastnik.

Stane Dolanc je kot mladenič pripadal Hitler Jugendu, preden se je pridružil komunistom leta 1943.

Predsednik zvezne vlade Črnogorec Djuranović je bil med vojno štipendist GUFa (Fašistične univerzitetne mladine) za študij v Italiji.

Jugoslovanski sistem drži po-koncu prepričanje ljudi, da morajo biti zadovoljni z omejeno svobodo iz strahu pred povratkom v centralistični sistem po sovjetskem vzorcu.

Klic Triglava, London, 467-468, december 1978.

CENZURA V JUGOSLAVIJI

Čeprav v Jugoslaviji ni uradne predhodne cenzure, pričakujejo od jugoslovanskih časnikarjev – ki jih skrbno izbirajo po njihovi politični zanesljivosti – da pri svojem vsakdanjem delu izvajajo samocenzuro. Mnogi vodilni časnikarji so v zadnjem času opravili ponižujočo samokritiko pred posebnimi odbori, ki jih je postavila Socialistična zveza. Neki časnikar, ki so ga partijski funkcionarji prijemali (zaradi svobodnejšega pisanja), je izjavil: „Strinjali smo se z vsem, kar so nam funkcionarji rekli. To je najpreprostejši način. Nekaj mesecev ne bomo objavili ničesar, kar bi bilo lahko kakorkoli sporno, potem se bo pa, kot upamo, zadeva pomirila.“

Guardian, London, 5. marca 1979.

kronika

venske kulturne akcije imenuje dr. Tineta Debeljaka za častnega predsednika. - gl. Glas SKA 1. 1979. - op. Glasa.)

Ker imamo z občnim zborom Slovenske kulturne akcije še izza marca 1969 svoje izkušnje, bi želeli, da bi nam gg. Ladislav Lenček CM in Nikolaj Jeločnik nalila nekoliko bolj čistega vina... Kaj pravi k temu „odlikovanju“ univ. prof. dr. Tine Debeljak, naša nesporna najvišja kulturna avtoriteta v zdomstvu...? – Kot glasilo velike (če ne največje) skupine naše zdomske skupnosti imamo pravico zvedeti, kam plove naša vrhunska kulturna ustanova! – – “

(Spisovatelji gornjih vprašanj in želja se niso podpisali – op. Glasa.)

SLOVENSKA EMIGRACIJA BO V SVETU POMENILA SAMO TOLIKO, V KOLIKOR BO MOGLA SVETU PRIKAZATI SVOJE KULTURNO DELO. NIČ NE POMAGAJO NAPORI KULTURNIH DELAVCEV, ČE NIMAJO ZALEDNA, ČE NI BRALCEV, ČE NI NAROČNIKOV. S KOLIKIMI NAPORI JE ZVEZANA IZDAJA ENE SAME KNJIGE IN MISLIM, DA NI PREVEČ, ČE PRIČAKUJEJO TISTI, KI SE S KULTURO MUČIJO, DA BODO SLOVENCİ PO SVETU DAROVALI ZA KULTURNO ŽIVLJENJE VSAJ TISTI MINIMUM, KI JE POTREBEN, DA SE SLOVENSKA KNJIGA IN BESEDA NA TUJEM OHRANITA.

karel mauser, glas ska, leto I, štev. 7,
(september 1954)

o praga domovine

gustav januš

iz pesniške zbirke

pesmi

Pesmi (torej: pesmi — psi) je prva pesniška zbirka koroškega pesnika in slikarja, učitelja iz Podrožce Gustava Januša (Državna založba Slovenije 1978, 42 strani, 33 pesmi). Naslov hoče povedati, da gre za pasje ponižane in izigrane koroške Slovence.

NAŠA VAS

Na belo steno
sem obesil sliko naše vasi.
Lepa je ta naša vas.
Na sredi stoji cerkev
v gotškem slogu in
okoli nje so strnjene
druga ob drugo
rumene, bele in zelene hiše
in v vsaki hiši nekdo stanuje:
v rumeni družina, ki
ima pet otrok.
Lani so imeli nesrečo:
nekdo je povozil mačko,
ki so jo imeli vsi tako radi.
V zeleni družina, ki
ima dva otroka, fanta in
deklico, kakor sta si mati
in oče želela. Vsi so srečni,
ker imajo vsi isti okus:
vsi namreč zelo radi jedo
svinjsko pečenko.
In v beli hiši je trgovina.
Kupiš lahko vse, kar
potrebuješ za življenje,
o vseh svetih so celo prodajali
svečke in lučke za na grob,
o božiču pa okraske za
božično drevo in

o veliki noči zajčke, pri
katerih so imeli smolo,
ker sta dva padla na tla
in se zdrobila, bila sta
pač iz čokolade.
Še ena hiša se vidi na sliki,
ki je rumeno pobarvana: to
je vaška gostilna.
Ker stoji blizu cerkve, gre
tja po maši veliko ljudi, ki
tam pijejo in pojejo: najrajši
pač pesmi, ki pojejo o ljubezni,
o polju, o glažku, o vincu
rumenem in o mladosti.
Škoda je samo, da morajo
gostilno opolnoči zapreti.
Vsi ljudje te vasi
pa hodijo v gotško cerkev
z baročnim oltarjem ne samo
k maši in spovedi,
tudi zelo radi k porokam.
Samo če kdo umre,
tedaj ga morajo nesti tja.
In čisto zadaj se vidi
še lipa, ki je stara menda
čez tristo let.
Votla je že in trhla,
moral bi jo posekati —
škoda za našo vas.

slovenska kulturna akcija

ob svoji 25 - letnici

poklanja svoj knjižni dar - vsem darovalcem jubilejnega daru

knjigi

VINKO BRUMEN, NAŠ in MOJ ČAS (eseji)

VLADIMIR KOS, SPEV O NAŠI GORI (pesnitev)

bo slovenska kulturna akcija v jubilejnem letu poklonila vsem, ki ji bodo za srebrni jubilej darovali

70 ameriških dolarjev ali 100.000 argentinskih pesov

VSE DAROVE, ki jim pristavite, da so namenjeni za srebrni jubilej Slovenske kulturne akcije, bomo objavljali v Glasu z imenom darovalca. Po pošti samo s čekom na ime: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, 1407, Buenos Aires, Argentina.

CORREO ARGENTINO CORR. CENTRAL Y SUC 7	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1328339

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide v več številkah na leto na skupno 96 straneh. Urejuje ga José Petric, Zapiola 1723, I D, 1426 Buenos Aires, Argentina. Tisk Editorial Baraga del Centro Misionar Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Ladislav Lenček CM), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina.
Za podpisane članke odgovarja podpisnik.